Масса а мехкашкара пролетараш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областан комитета Грозненски горкома а, Нохч-ГIалгIай АССР-а оргкомитета а Грозненски къахьегамхой депутатий Совета а орган

КIиранди
8
декабрь
1957 шу
№ 45 (2160)
Мах 20 кеп.

ССКП Нохч-ГIалгIай областан комитета VII пленум

Нохч-ГIалгIай АССР-а экономика а культура а кхы а лакхъярга

4-ча декабре хилар ССКП Нохч-ГIалгIай обкома пленум. «Нохч-ГIалгIай АССР-е 1958—1960 ш. ш. боахам а, культурни вахар а хьалдарна республикан партийни оргазацей декхарех» доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР Организационни комитета председатела новкъ. Гайрбековс. Докладчико а пренеех къамаьлаш даьчар а белгалдаьхар нохч-гIалгIай халкъа автономи юхаметтаоттаярца дийза областан партийни организацес даь лоархIамера балхаш. Боахам а, культура а, вахар а хьалдарна кхы а дукхагIа балхаш де деза укх паргтарча шерашка. Шоай къамаьлашца пленуме дакъа лоацаш хиннараша укх гаргтарча шерашка Нохч-ГIалгIай АССР партийни организацена хьалхашка оттадаь декхараш толаме кхоачашдарна хетаяь шоай предложенеш йоалайир.

Диззаь творчески низаши кхоачалургдоаца хьинари шоашца долаш,—аьлар новкъ. Гайрбековс,— советски нах шоай социалистически пачхаьалкхен пхелагIча итт шере баьлар. ХIанз вай Даьхен къахьегамхошта хьалхашка оттадаь доккхий декхараш да,— халкъа экономика, культура, наьха бахара хьал дIахо а лакхдар. Цу сийлен декхарашеи перспективашеи цIаккха а ца хиннача тайпара айяь политически а къахьегама а активность.

Промышленностан а юрта боахама а къахьегамхоша керда лакхара декхараш шоашта тIаийдеш, массане а цхьатарра йоах, дукха езача вай Даьхен хьал тоадарна къахьегама керда толамаш дахарна пхелагIча итт шере шоай низаш кходергдоацилга. Вай нах чIоагIа тийшa ба Коммунистически партен хьалхленца шоашта хьалхашка латта декхараш шоаш толамца кхоачашдерг хиларахи, тешшаме коммунизмага бодача наькъ тIа йода Советски пачхаьалкхе кхы а дикагIа тоаерг хиларахи.

Дерригача советски халкъаца цхьана коммунизм хьалъярна шоай доагIа дакъа лоацаш ба нохч-гIалгIай къахьегамхой а.

Нохчий а гIалгIай а къаман автономи юхаметтаоттаярах соцам баь итт бутт мара баьнабац, йоах докладчика. Цу сел лоацча хана Коммунистически партен Центральни Комитетеи Советски правительствони хьалхленца республикан партийни организацес боккха болх боаржабаьб экономика дIахо дегIайоалаяра, цIабаьхкача нохчаштеи гIалгIаштеи бахара хьал Iалащдара, юкъара пайда эцача къахьегама юкъе уж озара, къахьегамхошта юкъе кхетама болх чIоагIбара.

Республике хьалъеш керда промышленни предприятеш, я, йолаш яраш шеръеш латт, из дарна шу доладелча денз хьахийцад 500 миллион гаргга пачхаьалкхен ахча.

Юртбоахама производство дикагIа лелаяреи цох йоала продукци дукхагIа яреи духьа республикан Гудермесскии, Назрановскии, Малгобекскии, Шалинскии, Ачхой - Мартановскии, Урус — Мартановскии, Надтеречнии районашка МТС-хи колхозехи 11 совхозаьй хьайбаш леладара лостам а болаш.

Шерра даьржад чубаха цIенош а культурни-вахара гIишлош а хьалъяр. Укх шера къахьегамхошта дIалургда 77 эзар квадратни метр чубаха цIенош, из 71 процент дахача шера деннaчул дукхагIа да. Цул совгI шоай счетах а пачхаьалкхен кредитах а бахача наха хьадергда 19 эзарнел дукхагIа цIенош. Хьалъеш латт 5820 дешархочун моттиг йола школаш, берий бешамаш, дарбан учрежденеш, торговлен а юкъера хIама даара а предприятеш. Хьалде доладаьд драматически театр, телецентр, кхыйола учрежденеш.

Республикан экономика дегIайоалаярна лелабеча балха торо хилийтар дIадахача шерарча цу ханаца нийсдича ерригача республике валови продукци арахецалга 11,4 процент лакхде. ДIадахача шерачул дукхагIа даьккхад мехкдаьтта, газ, кийчъяьй деловой хьу, хьадаьд: фенол, ацетон, тIера а чура а трикотаж, кожани кога гIирс, генарий, маша даьтта иштта кхыйола продукцеш.

Укх шера пачхаьалкхенна соахкарчул дукхагIа дIаеннай гидуаргаш, комсаш, дулх, шура, фуаш, тха. ХIара фуражни Iаттагара шура йоаккхилга совгIдаьккхад 340 килограмм.

Республике цIабаьхкача 48 эзар дезалах къаьсттача цIеношка бах 33 эзар дезал, царех 14 эзар гаргга дезал керда хьадаьча цIеношка. Индивидуальни цIенош дераш1та хьакъоастаяьй 26 эзарнел дукхагIа лаьттан участкаш, цIенош дарнеи доахан эцарнеи 170 миллион сомал дукхагIа ссуда деннад.

Индивидуальни цIенош хьалдара а моттигарча материалех пайда эцарна а лелаяьча яхьа дикагIа хьокхам хьекхаб Шалински районо. Цу районе хьалдаьд 3700-нел дукхагIа цIенош, районе шоай низаца дукха а гIишлош хьалъю материалаш кийчъяьй, вIашагIъехкай гIишлош хьалъю 80 бригада.

ССКП обкома бюроси НГIАССР Оргкомитетои цIенош дарна социалистически яхьах даьчунга а хьежа Шалински района дIа-са тела ЦIе Байракхи совгIата 10 эзар сом ахчеи делар. Индивидуальни цIенош делга дика вIашагIделла леладу Ножай-Юртовски, Сунженски, Грозненски иштта кхыча районашка.

Коммунистически партеси Советски правительствоси еча йоакхона жоп луш дукхагIа бола нохчийи гIалгIайи къахьегаш ба. Дуккха а нохчий а гIалгIай а партийни а, советски а, боахама а хьалхле лелаеча балхашка хьожабаьб, царех 21 саг партен райкомий секретараш ба.

Нохч-ГIалгIай къаман автономи юхаметтаоттаярах дола исторически соцамаш кхоачашдаро дIадийхар беррига партийни - организацационни а партийни - политически а болх дIахо а тоабелга. Цу балха юкъе керттера уйла тIаяхкийта я вай партен къамий политикан дешашта, халкъашта хкьерча доттагIаленна, пролетарски интернационализми советски патриотизми чIоягIъяра, дунен халкъашта юкъереи мехка чуреи вахара гIулакхаш дIадовзийтара.

— Цунца цхьана,— йоах новк. Гайрбековс,— вай практически балха юкъе лоархIамера кхоачамбоацараши гIалаташи да, уж дIа ца даьхача толамца кхоачашде йиш яц республика юхаметтаоттаяра партийни организацена хьалхашка латта декхараш. Вайна хIанз а нийссеи сихеи чакхдоахалац цIаухаш бола нах дIанийсбара а цIенош хьалдара а санна дола гIулакхаш.

Хьедалийта йиш йоацача тайпара хьедалийта а геттара шорта а ду цIенош Веденски, Гудермесски, Малгобекски, Назрановски, Первоомайски, Советски, Урус - Мартановски районашка. Цу районашка хьалхле лелаераша гIишлош хьалъяра гIулакхаш тIа ца хьожаш, ше-шегIа лелийт, цIабаьхкараш цIенош дарна юкъе кIезига увз. Цхьайолча райисполкомий председателаша а партен райкомий секретараша а гIишлош хьалъе материалаш ца хиларца дувз из, хIаьта моттигерча материалех пайда эцарна организаторски болх шоаш мела а лелабу. Масала, массанена а ховш да вай республике тховна тIа ехка керттера материалаш кирпишкеи, эрзи, чаи хиннилга, хIанз массане а шифер ех. Шифер тховна тIа йилла во материал яц, хIаьта а ха цеза хIанз укх сахьте хьаеш йолча шиферца селла дегIадена гIишлош хьалъяр Iалащде торо хург ца хилар, цудухьа шифера метта хийца дIаяхийта еза моттигера материалаш.

Иштта хьал тIа да кхычахьара хьаккухьача хьун гIулакх а, из ца тоъалга кхоачашде деза моттигерча хьунца.

ЦIенош, промышленни а культурни-вахара а объекташ хьалъелга чIоагIа дегIадаро дIадех кхы тIехьа ца доахаш, геттара сиха моттигашкара материалаш хьаелга шердар. Цхьабакъда, бакъдараша хьагойтача тайпара, Iалаьмате йIаьхий бедала ресурсаш йоллашехь а, цу гIулакха бе беза лоархIам бац вай республике. Моттигера гIишлош хьалъю материалаш хьаелга геттара во латт Оргкомитета гIишлош еча материалий промышленностан управлене. Цу управленен кирпични кхаь заводах шинне № 1 яр (директор новкъ Плаксенко), Назрановски (директор новкъ Гагиев) шу доладелча денз планах йоагIа 9 миллион гаргга кирпишкеи, 700 эзар тховна тIа ехка кирпишкеи еннаяц. Цу предприятешка реконструкци елга телхаду, во латт къахьегам вIашагIболлар, кадраш дукха хувц, болхлой тоъац. КIирйоаккхача заводе чIоагIа хьеденнад кIирйоаккха пешк елга. Цига безхозяйственность йолаш а зуламаш деш а моттигаш хиннай.

ГIулакх дикагIа дац мебельнии деревообрабатывающии управленен предприятешка а, цар вIалла а тоъам балла Iалашбаьбац цIенош деш боахкараш столярни хIамашца. Иштта во болх бу «Чечингстрой» тресто (управляющи новкъ. Черноярoв), цо кхоачашъяц шийна оттаяь программа, школаш, больницаш, иштта кхыйола лоархIамера объекташ хьалъяра оттаяь ханаш телхаю.

ДIахо новкъ. Гайрбековс дувц цIабаькка нохчийи гIалгIайи дIанийсбарах, юкъера пайда эцача къахьегама юкъе езарах, дола кхоачамбоацараш. ДIахо сатоха йиш яц болхлой эшаш халонаш йоллашехь а къахьега могаш бола дукха а нохчий а гIалгIай а юкъера пайда эцача къахьегама юкъе хIанз а дакъа лоацаш ца хилар, царех цхьабараш единоличнни юртбоахам билла гIерт, дукъа доахкаду хьайбаш ийду, частни промысел лелаю. Моттигаш я обществона духьалара цхьайола элементаш колхозий а совхозий а кхашкара юрта боахам продукташ лечкъаяра зуламерча наькъ тIа яьнна.

Нийса никъ лаьцабац цIабаьхкача коммунистех цхьабараша а, юрташка балха баха а ца тугаш городе мара болх бергбац оаха йоах цар, уж ба, масала, партен членаш н. н. Исламов, Темирханов, иштта кхыбараш.

Вай декхар да,— йоах новкъ. Гайрбековс,— национальни кадраш лохаш а дIанийсъеш а дикка хьажа, къаьстта къона нах балха а хьежабеш юртарча районашкара партийни а советски а организацеш квалифицировани кадращца чIоагIъе, атта вахар а лехаш шоаш дукхагIа эшача болх бе ца тугача нахаца къиза къовсам лоаттабе беза.

Къаьстта белгалдаккха деза, йоах докладчика, наьха хьаькъалца дисача къаьнача гIулакхашца къовсам лоаттабе безилга. Цу къаьнача юхедисача воча гIулакхаша цIенхоштта новкъарло ю вайна хьалхашка латта декхараш кхоачашде. Дувцар тайп-тайпарча религиозни элементий — моллай, сектай кулгалхой гIулакхаш да, цар шоай болх сихбаьб къаьнара во гIулакхаш, динах дисараш леладаргахьа. ВIалла а сатоха йиш йолаш дац зене дола гIулакхаш леладарах массане а цешалга, къаьстта йиIигаш дешалга Iалаш ца дайталга.

Цу дерригнеша а хьатойт партен обкомо, горкомаша, райкомаша, Организационни комитето, моттигашарча советски органаша къахьегамхошца кхетама болх лелабарна юкъе цIенхоштта дола кхоачам боацараш долга. Цу балха юкъе дукхагIа йолча хана белгалдахац гIалгIайи нохчийи къахьегама гIулакхаш, цунца цхьана мела критика ю юкъера пайда эцача къахьегаш боацача наха, ды лелабарах дола зуламера хIамаш дика дIадовзийтац. Хьалхле лелаеш бола партийни болхлой, къаьстта нохчий гIалгIайи шоай меттала политически докладаш еш къахьегамхошта юкъе къамаьлаш кIезига ду.

ЦIабоагIаш бола нах балха дIанийсбара, нохчаштеи гIалгIаштеи юкъе говзал йолаш бола болхлой а инженерно-технически болхлой а кийчбара духьа, республикан Iалама ресурсех дикагIа пайда эцара духьа, бахача наха культурни гIулакх дар тоадара духьа Российски Федерацен правительствос Нохч-ГIалгIай АССР-е 1958-1960 ш. ш. боахам а, культурни-вахар а хьадарна де дезача гIулакхех соцам баьб.

1958-1960 ш. ш. республике хьалъе лаьрхIай 47 промышленни предприяти, реконструкци е лаьрхIад 8 предприятен. Совнархоза линех хьалъергъя инструментальный завод, автомобилашта запасни частеш еш йола завод, электрофицированни инструментийи даара промышленностан оборудовани еши йола заводаш, юкъара шера арахецаш 500 миллион сома гаргга продукци а йолаш; шекар доаккха завод, чхьагIар доаккха 14 завод, алебастрови, цементни иштта кхыйола заводаш.

Оргкомитета линех хьалъе лаьрхIай кIирйоаккха завод, эрза Iаькъийи силикальцитни хIамаши хьаю завод, арматурни кизга завод, кирпишкий кхоъ завод, керта тIа тохка хIамаш ю, кIувсийи трикотажеи, шелкомотальнии, ученически канцелярскии хIамайи иштта кхыйолеи фабрикаш.

Хьу кийчъяри хьаозари 1960 шерга кхоачаш 600 кубометрага республике кхоачийталга лерхI, республике вIашагI а долларгда шер а дергда фаттан хьекха фанера, мебель, паркет дахчан-стружкай плиташ хьаелга, хьаергъя хьуна херх хьокхача хьайоалача отходашта а переработка ергйола лесохимически завод.

Белгалъяьхача мероприятеша 1960 шера юрта боахаме торо хулийтаргъя 1957 шераца нийсдича доахан дукхал 45,5 процент, жа 67,8 процент дукхагIа хилийта. Бешамийн комсийи плантацеш 13 эзари, шелковицай 800 гектар шеръергъя, 12 эзар гектара тIа шекара свеклаш юврыгъя.

Нах чубаха цIенош дара а культурни-вахар хьалдара а кхаь шера хьалде лаьрхIад пачхаьалкхен счетах 311 эзар квадратни метр нах чубаха цIенош, бахача наьха счетахи пачхаьалкхен кредитахи 60 эзар индивидуальни цIенош, 60 школ, 46 берий учреждений, унахцIено лораяра 20 учреждени, драматически театр, республикански типографи, телецентр, районашка 8 дом культура иштта кхыйола объекташ.

Уж ерригa йоккха мероприятеш кхоачашъяро,—йоах шейистевоалаш новкъ. Гайрбековс,—партийни организацешкара дIадехаргда боахама органашта хIара денна говзалца хьалхле лелаяр, шоашта тIадиллача гIулакхах бола бехктокхам лакхбелга, наха юкъера организаторски а идеологически а болх тоабелга, болхлойи, колхозникийи интеллигенцени творчески хьинар дIахо а лакхдар.

Шеко яц партен Центральни Комитета хьалхленца Нохч — ГIалгIай партийни организацес шийна хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдерг хиларах а, из дарца вай республике боахам а культура а хьалъяра лоархIам боллаш кхы а дукхагIа коталонаш йоахарг хиларах а.

(ДIахододар газета 46-ча) номер тIа хургда.)

Газетий—издательствон треста кертте латтача В. Р. Херстаца Н. С. Хрущевс даь къамаьл

«Херст Ньюспейперс» яхача газетни треста кертера редактор а доалахо а, хIаьта иштта «Интэрнейшнл Ньюс Сервис» информационни агенствон доалахо а волча В. Р. Херста — зIамагIчо дийхар ССКП ЦК-а Хьалхарча секретарагара Н. С. Хрущевгара къамаьла тIаэцаше, аьнна.

Ноябрь бетта 22-ча дийнахь Н. С. Хрущевс тIаийцар В. Р. Херсти цунца баьхка американски журналисташ Ф. Коннифи Р. Консидайни, хIаьта цун царца къамаьл а хилар.

Лохехьа кепатеха арадоал американски журналисташа даь хаттараши цу хаттарашта Н. С. Хрущевс тийнна жопаши.

В. Р. Херст. Кхо шу хьалха со хинна цIа дий ер?

Н. С. Хрущев. Да, тхоай политика ца хувцаш санна мара, ишта каста цIенош хувцаш дац тхо.

В. Р. Херст. Сога зеденнад, город сиха эргайоакх Оаш, из хьалха хиннaчул дикагIа я.

Н. С. Хрущев. ДIахо йодача хана Москва кхы а сихагIа эргаяръя.

Ф. Конниф. Из сога а зеденнад. Тхо укхаза хиннaчул тIехьагIа даьннача кхаь шера Оаш геттара дукха хIамаш даьд.

Н. С. Хрущев. Тхона а хет цу юкъа советски адамаша дукха хIамаш дича санна. ТIадоагIача кхаь шера тханцига дуккха а дукхагIа дергда.

В. Р. Херст. Город хьалъярна карахдаьннараш къаьстта дика бIаргаnу керда цIенош хьалдеш латтача моттиге гIолла Внуковски аэродромера Москвана хьатIавоагIача хана.

Н. С. Хрущев. ХIаа, Москван керда район юллаш латт цига.

В. Р. Херст. Из район йиллаяьлча цига вахаш ши миллион саг хургва, яхаш, дийцад тхона.

Н. С. Хрущев. Хетаргахьа, хьо тIалат ваьннав. Ши миллион квадратни метр нах баха моттиг хьалъе лаьрхIадар цига. Цхьабакъда, хIанз из план кIезиг-дукха совъяккхаргахьа эза хийцай.

В. Р. Херст. Иштта чIоагIа тамаш яйтар тхога улицашка автомобилаш дуккха дукхагIа хиларо а. Халкъан хьал-торо тоалуш йоагIа.

Н. С. Хрущев. Автомобилаш дукха-кIезига хиларца дувза хьаштдац тха дегIадахкар. Цу гIулакха яхь лаца гIерташ дац тхо хIанзарчоа, хIана аьлча, наьха хьал торо тоадалара керттера хьокхам автомобилаш дукха хиларах лаьрхIац оаха. Иштта, Москван улицашка автомобилаш дукхагIа хиларах хилац тхона хетаргахьа, тха экономика дегIаяра а тхо дегIадахкара а белггалатIа бола хьокхам.

В. Р. Херст. Шунцига хIама тоадаларгахьа хиннараш массанахьа а хоалуш да. ХIаьта тIеххьара вай вIашагIкхийттача денз кхо шу гаргга ха яьннай. Вай мехкашкарча хьалхале лелаечарна юкъера барт вIашкабарна цу юкъа вIалла а хIама тоаденнад, аьнна, хетий Хьона? Вай халкъашта юкъера барт тоабаларах лаьца хIанз хIама дувцаргдац аз.

Н. С. Хрущев. Хетац, из новкъа дале а гIулакхаш хувцаденнадац. Багах дов делга хадаш дац. ХIаьта цох хулар вай мехкашта юкъера гIулакхаш кIаьдделга, тоаделга а доацаш, уж гIулакхаш телхаделга, ирделга да. Тхо раьза дац гIулакхаш ишта латтарна, хIаьта Советски Союзаннеи Американ ВIашагIкхийттача Штаташтеи юкъера гIулакхаш тоадарна оаха тхоай де йиш мел яр ду. Бакъда, из гIулакх дeррига а тхох тийша дац. ШоллагI йола оагIув американски доалера гIозараш, хьагучох, из де безам болаш бац.

В. Р. Херст. Из чIоагIа хьаштдоацар да. ВIашихетараш кхета а деш даха безам болаш-м дар тхо, цхьабакъда, хьагучох, из дулургдолаш бола никъ лаха магац-кха тхона. Оаха яьхад Европе ший тайпа инспекци оттаярца дIадоладе из гIулакх. Цу гIулакха хиланза баргбоаца тешам, вIаши тешаш хулга доацилга-м кхетаду аз, бакъда иштарча инспекцега гIолла отталургбоацар-теш из тайпа тешам. Фу хет цу дешах господин секретара?

Н. С. Хрущев. МалагIа инспекци я Iа ювцар?

В. Р. Херст. Аз ювцар я радарни установкашца лаьтта гIолла ергйола инспекци, фецара инспекци. Из вIашагIъеллачарна хетачунга диллача, НАТО вIашагIйоллара керттера бахьан хила тарлургйолча эрсий агрессех лорабалар долаш санна хеталу сона. Малхбузен Европан мехкий правительствош, хьагучох, шоайла ца тешаш бIарахьежаш ши пачхаьалкхе йолча хана цу тайпара организаци хилар ловш я, керттерча даькъа уж гIерт дагадоацаш, цIаьхха тIа ца латийта. ХIанз аз дувцар-м къаьстта тхоай мехках лаьца дац. Тхо-м, хIаьта а вета а, мичад дагадоацаш, цIаьхха цхьанна мехках а лата безам болаш, е Мексиках а, е Канадах а, е Сирех а, укхаза тхона Америка агрессор а, тIом хьоабе гIертар я яхаш дувца хабараш хеза дале а. Малхбузерча мехкаша чIоагI ца еш яьсса йисаьча моттигашка гIолла Россе чугIортаргья, аьнна, хеташ, цох кхераш цхьадола гIозараш да. Цудухьа сона хеталу, фецара инспекци, радарни инспекци, лаьттара инспекци оттаяро вIаши ца тешаш хилар дIадаккхарна гIодергдар, аьнна, хIаьта цо, ший аргIанна, юкъе тешам а оттабергбар. Шинна а оагIоно цу проблеман гIулакх иштa а лаьрхIа, юкъе латта телха гIулакхаш дIадоахилга мара кхы цхьаккха хIама дац сона дагадоаллаш.

Хьа хаттара луш дола, жопсов дIаьхдир мотт сона айса, бакъда, сайна хетар дашха са безам хиларах да са из.

Н. С. Хрущев. Гой хьона, из хIанзалехь а вай мехкашта юкъе дийцаь дош да. Хьона дика йовзаш хург ма йий дерригача халкъашта юкъе инспекци а оттаеш, герз Iодиллара хьакъехьара тха предложенеш. Тхо хIанз а цутIера довланза да. Цхьабакъда, хьона ховш да американски оагIув а, цунна тIеххьа-тIехьа Англии Францииа шоаш енна предложенеш а тIаэца ца тугаш Iийнилга. Иштта, масала, США цIаьхха дагадоацаш тIом ца хьайтар духьа да из я, яхаш, цхьан хана денз геттара чIоагIа тIагIерта болабелар фецара инспекци оттаярна, СССР-а а США а территоре тIа аэрофотосъемкаш яхарна. Аэрофотосъемкаш яхарах цIаьхха хьовш бола тIом ца хьойташ соцабе а е герз Iодилларна эшшаш бола тIахьожам оттабе а могаргда, аьнна, хеташ дац тхо. ХIаьта а фецарча инспекцен дош къоастаде тхоаш кийча хилар дIааьлар оаха, хIана аьлча Англеси Францеси хьал а лоацаш США-н позици бахьан долаш герзашца кийчвалар дIадаккхарна вIаши деча къамаьлашта цIенхоштта духьале еш дола дош из хиларца. Цхьабакъда США-си СССР-ои шоай территореш тIа фецара инспекци е еза цхьатарра йоккха зонаш къоастае аьнна оаха предложени йича США-с из предложени тIаэцанзар. ХIаьта ма-дарра аьлча, оаха Американ ВIашагIкхийттача Штатий, Англен, Францен из е кхыйола предложени тIаэцача хана, цу мехкий правительстваш шоаш яьча предложенех юхайоал, барт ца хилийтара духьа уж предложенеш халача хьал тIа а увттаеш бIаргагуш тIаэца йиш йоаца гIулакхашца ювз.

Iа увттаду дош — хьалхагIа инспекци, хIаьта цул тIехьагIа тешам оттабар да. ХIаьта оаха лерхIар хьалхагIа мехкашта юкъе тешам оттабелгеи цул тIехьагIа инспекци елгеи да. Из чоалхане гIулакх къоастаделга саббаре, вIаши тIаэца мегаргйолча решенешка кхаьчача мара хургдац. ВIаши тешаша хилча мара е йиш йоаца, езаш йола инспекци оттае йиш хургъя вIаши цхьа безам болча хана.

В. Р. Херст. ХьалхагIа инпекци, тIакха тешам. Аза иштта лоархI, хIана аьлча, вешта вIаштIехьа далац-кх из.

Н. С. Хрущев. Айса доладаьр дIахо дахьа воал со. Тешам боацаш инспекци оттайича, из инспекци хургъяц. Мехкашта юкъера гIулакхаш телха хилча цу тайпарча инспекцех цо кхыча оагIоно агресси ярна дукхагIа аьттув боала ха лораяра разведка хул. Тха цхьаккха а тайпарча агрессеца тIалата уйла яц, хIаьта цу тайпара инспекци яра раьза а хургдац тхо. Цхьабакъда, нагахьа санна мехкашта юкъе вIаши тешам болаш хьал оттадой, тIаккха инспекци оттаяр цхьаккха а холонаш йоацаш хургда.

Нагахьа санна Советски Союзаи Инденеи юкъе вIаши инспекци оттае езаш хилча тхо моллагIча а инспекцена раьза хургдар, хIана аьлча оаха лерхI Инди машар беза мохк, тхона духьала цхьаккха хIама де цун уйла ца хиларга хьежжа тха а цун духьал цхьакха а хIама де уйла йоацандаь. Цудухьа Советски правительствонна а советски халкъа а цу тайпарча инспекцес кхерам чубоссийтарг бацар. Цхьабакъда, Американ ВIашагIкхийттача Штатий пачхаьалкхени политическии дуккха деятелаш а, дуненна оалал де шоаш гIерталгах сел дукха къамаьлаш деш а, Советски Союзанна тIемца тIалатара шоай планех гучахьа хьадувцаш а, цунца цхьана Советски Союзан територе тIа инспекци оттаяра шоай предложенеш кхы ха юкъе ца йолийташ тIаэцар иштта дIадехаш цун генералаш а хилча, тIаккха ховш да оаха из дергдоацилга. Из-м американски тIема разведкана тха мехка кийчо ярна тIалатара эшаш йола сведенеш гулье торо хилийтар ма-дий. Шун деятелаша массанена а хьалхашка дIайоах, Советски Союза гонахьа тIема базаш хиларца шоашта дIабаккха беза аьнна хийттача хана тха мохк лаьттан тIера шоашта дIабаккхалургба. Шоана шоашта ма-хой США-н бовзаш болча деятелаша, къаьстта цхьаболча шун генералаша, мел дукха а хьаькъал доацаш а шоаш хестабу. Из иштта доллашехь а цар шоаш йоах — Советски Союза территорен инспекци е бокъо я тхона. Машара де лаьрхIача гIулакхашта еза царна из? Езац! ТIема герзаш хьаделга сихдеш, тIема психоз йолаш, тешам боацаш хIанз латтача хьал тIа машар гIулакха мехкашта юкъе дукхагIа тешам хилийтарна цу тайпара инспекци еза аьлча мала тешаргва?

Оаха лерхI, хIанз цу позицеш тIа а латт, цхьа мехкаш кхыча мехкашта цIаькха тIалатаргдоаца хьал оттаде деза аьнна. Из дарна оаха предложени яьй укх тайпара инспекци е: шинне а цхьатарарча бокъонех эггара хьалха машиннаькъа узлашка, шоссейни наькъашка, порташка, цул тIехьагIа аэродромашка а контрольни посташ оттаелга. Цу тайпара посташ оттаелга массанахьа а ца деш, белгалгъяьхача зонашка, тIема меттаца аьлча, — исходни рубежашка, цун е кхыча мехка цIаьхха тIалата низаш Iоаде торо хулийтаргйоацаш оттае еза. Тхо иштта раьза хилар Германе тха эскараш а малхбузен державай эскараш а латта моттиг къоастаеча доазонгара гаьна фецара инспекци оттае. Тхо хIанз а цу позицеш тIа латташ да, цу тайпара гIулакхаш дарна раьза да. Цхьабакъда Американ ВIашагIкхийтатача Штаташа, Англес, Францес тIаэцац уж предложенеш. ОагIонашта юкъе дукхагIа тешам хиларна гIо дой цо?

В. Р. Херст. Цхьа лоацца хаттар да са. Россес дуккха предложенеш тIаийцай, аьнна малхбузен мехкаш шоаш даьча соцамашта юхадаьлар аьнна Iа аьннача хана, хьагучох, Хьона дага хиннар алхха из да-кх.

Н. С. Хрущев. Из хинна Iац, из. ТIема низай боарама дукхален хьакхехьара йола предложенеш мукъагIа йохал дага Малхбузен державай предложенеша а йолалуш йоахар кхаь державаша, цIераш яьхача: СССР-а США-а, КНР-а цхьа миллион сагагара цхьаннели ахнели дукхагIа доацаш тIема низаш хилча бакъахьа да, Англени Францени — 650 эзарнел дукхагIа доацаш. ДIахо вIаши къамаьлаш деш американски викало г-на Стассена цхьа кхыча тайпарча цифрай цIераш яьхар, цар цIераш яьхача: кхаь державаша — СССР-а, США-с, КНР-а тIема низаш 2,5 миллион сагага кхаччалца хила йиш я; Англени Францени — хIаране 750 эзар. Г-на Стассена цу тайпарча преложененна раьза хилар Англени Францени викалаш. ХIаьта фу хилар? Из предпожени оаха тIаийцача Американ ВIашагIкхийтта Штаташи Францни шоай предложенех юхаяьлар. Сенца дашха йиш я из дерригa а.

В.Р. Херст. ХIа-а сона дага доагIа из?

Ф. Конниф. Сога дайта цхьа хаттар. Iа ях дерригача мехкашта юкъера гIулакхаш тоаде деза. Цу тайпара гIулакхаш тоадаларна гIо мишта дергда тахан араяьннача коммунистически лидерий Совещанен Деклараце тIарча цхьа гIожача оазо.

Н. С. Хрущев. Со кхетац гIожа аьнна цIи йоахаш цу Деклараце тIара Г-на Коннифа дувцачох. Цу тIа я коммунистически болхлойи партей позицеши цар уйлаши. Из дерригa цу партей программаш тIара, уставаш тIара, тха партеша леладеча гIулакхий лард йолча Марксистско-ленински хьехам тIара доагIаш да. Цу тIам-м сога диллача цхьаккха а гIожа хIа-

(ДIахододар шоллагIча оагIон тIа да).

Газетий—издательствон треста кертте латтача В. Р. Херстаца

Н. С. Хрущевс даь къамаьл

(ДIахододар)

ма а дац. Кхыча тайпара да, цу тIа йоах, коммунистически болхлойн партеша машара тIехьа лоаттабу къовсам — шоай хьалхара декхар лоархI. Цу партеша паччахьалкхен а, политически а, социальни а гIулкхаш тайп-тайпара долча мехкашта юкъе машаре цхьана дахилга Iалашдарна цу партеша къовсам лоттабергболга. Коммунистически партешта хьалхашка дерригача дунен тIа машар Iалашбара декхар увттаду. Со кхетац, фуд цига гIожа.

Ф. Конниф. Масала, сона хийтар, цу Деклараце тIа цхьадолча даькъе Американ ВIашагIкхийттача Штатех дувцар, доттагIал доацча меттаца аьлча санна США тIаэцаргда аьнна. Ма-ярра коммунистически партей уйлаш хьагойташ болча Декларацен керттерча лостамах дувцац аз. Аз дувц из тха мехко шийца сел доттагIал долаш баьккха гIа лоархIарг ца хилар.

Н. С. Хрущев. Со кхетац, из доттагIал доаца гIа ба аьнна хIана кхетабе беза Американ ВIашагIкхийттача штаташа. Деклараце тIа я социалистически общество хьалъярна къовсам лелабеча партей позици. ХIаьта, ма-дарра аьлча, вIаши духьале лелаеча, капиталистически позицеш тIа латтача партешта хьалхале лелаеча гучадаьнна довзача США-н гIозарашта, тха социалистически позицеш езац. Цар из Декларации хоастаергъя аьнна дог доахаш а дац тхо-м, хIана аьлча, Деклараце тIа ювца коммунистически болхлойн партей позици буржуазни партей позиции — уж вIаши духьал латта идейни позицеш я.

Изам-м идеологически къовсама хьакъехьа доагIаш да. Нагахьа санна США доалла латтача гIозараша, ший идеяшца долаш а дегIадоагIаш а социализман дуне а къаьнаре порядкаш оалал деш йолаш капитализман дуне а хIанз долаш долга харцде йиш йоаца бакъдар, бакъдоре хIанзарча обществе дегIайоагIаш йола социальни ши система вIаши цхьана яха йиш йолаш хилар а бакъдергдар цар. ХIаьта из бакъдича цар бакъдергдар идеологически къовсамо довнашка вига йиш йоацилга, тайп-тайпара социальни а политически а системаш йолаш долча мехкашта юкъе тIемца вIашагIа латарга хIета-вета вига йиш йоацилга. Уж мехкаш машарца вIаши даха йиш йолаш а даха дезаш а да, хIаьта машаре яхь лелаеш малагIа система обществона дукхагIа толаш я бакъдаь дIахайта йиш а я.

Декларацех аьлча, из машарцара безам бизза шийца болаш я, цо йоах паччахьалкхенаш машаре яха езалга, деррига машар беза низаш тIахьех керда тIом хьара болча кхерама духьала къовсам лоаттабарна. Цу тIа йоах хIанзарча хана дерригача дунен тIа лоархIамегIа дола декхар машар лобарна къовсам лоаттабелга да, коммунистически болхлойн партеш гIерт машар безача дерригача низашца цхьана, тIом ца безаш мел долча низашца шерра гIулакхаш леладе. Совещане дакъа лоацаш хиннараша дIакхайкадир машар бахьан тIема духьала, машаре цхьана дахара духьа, герзашца кийчвалар кIезигдара духьа, ядерни герз леладе а цунна тохкам бе а бокъо ца ялара тIехьа шоай низаш тIаухийташ йола еррига паччахьалкхенаш, партеш, организацеш, боламаш, къасткъаьстта нах шоаш хьаллоацарг хилар. Американ ВIашагIкхийттача Штатех гIожа аьнна а доттагIал доацаш а хIама дий цунца?

Р. Консидайн. Сога а дайта Хьайга хаттар: из керда Деклараци наьха хьакъала юкъе керттера моттиг дIалаьца я хIанз. Кхета деш да, социалистийи коммунистийи уйлаш цаIаш хилар хьахьоккхаш из Деклараци хилар. Шеко йолаш дац тайп-тайпарча мехкашта тайп-тайпара из ювцарг хилар а. Хьона хетачох цу Деклараце тIа керттера кхоъ пункт малагIа я?

Н. С. Хрущев. Деклараци — дуккха а дешаш хьадувцаш дола доккха документ да. Хетаргахь во йийшай Iа из. Уйла тIа а йохийташ, Iа из йийша яларе тIаккха атта белгалдоалургдар цу тIара лоархIамера а керттера а гIулакхаш. Бакъда, наьха цхьан даькъа цаIаши кхычарна вожаши хургда уж гIулакхаш. Нагахьа санна Деклараце тIа керттера кхоъ пункт малагIа я аз Хьога оале вайна хетар вIаши нийса ца дала мег.

Р. Консидайн. Аз уйла тIа а яхита ешаргъя Деклараци, хIаьта дагахьа из Iомаянза а Iергвац.

Н. С. Хрущев. Дагахьа Iомаде стихаш а яц уж, хIаьта цу документо яхар къоастаде-м деза.

Ф. Конниф. Сона хетачох, Ленина а яьхад, чолхане доацар дикагIа кхетадеш хул. Цудухьа, айса из документ дешаш, со гIийртар из чолхане хуларгдоаца хIама де а, цу тайпара, тха читатело дикагIа из кхетадергдар де а, ховш ма дий, из доккха документ тха читателаша шоаш кхетадерг ца хилар.

Н. С. Хрущев. Пайдане гIулакх дергда Iа, нагахьа санна Хьона из Деклараци йовза а йовзе, цун кертера дараш нийса Iа кхета а дой. Цхьабакъда, со кIезга-м теш, шоай читателашка Iа Декларацен кертера дараш, цу тIа яздаьча тайпара дIакхоачийтарг хиларах. Кхыча идейни позицешта тIа малатти хьо. Цудухьа из Iа а нийса дIадувцарг хиларах къаьстта тешац со.

Iа, доагIаш дола нийсадар дергдар, г-н Херст, нагахь санна Iа еррига Деклараци шоай печата тIа ара а йоаккхаре, цу тайпара, шоай читателашта, американски ерригача общественноста шоаш, деша а цу документа чулоацам бовза а торо хулийтаре. ТIаккха цар шоаш къоастадергдар американски читатела мегардар а мегардоацар а, тIаккха цар торо хургъяр цхьан оагIорахьерча ларде, дукхагIа долча даькъе тенденциозни яздаь долча, кхоалагIча кулгашка гIолла хьаккхаьчача тайпара из документ а ца кхетадеш, ше маярра Деклараци еша. Аз тешаву хьо, эггара дикагIа дола гIулакх дерг ма дар Iа тIаккха шоай читателашта. Теша мегаргвий Iа Деклараци арайоаккхарг хиларах?

В. Р. Херст. Са бакъдар ала безам бар, тха газетни объединенен изданеш уж тайпа доккхий документаш бIарчча арахецаш яц. Из санна дар ду тха газетел доаккхагIа долча, «Нью-Йорк Таймс», «Нью-Йорк геральд трибюн» санна долча а иштта кхыдолча а газеташа. Оаха цкъаза 30 минута е сахьата яIаьхлуш йола, тхоай президента йоккха выступленеш а арахац. Цу тайпара, тхога дош долалургдац, тха газеташа иштал доккха документ бIарчча арадоаккхаргда аьнна. Цхьабакъда, аз тешам лу Хьона, эггара дикагIа долча тайпара оахашо массаз деча бесса цу Декларацен эггара лоархIамех йола моттигаш оахаша вIашагIтохарг хиларах, хIаьта цул тIехьагIа, оахош амассаз а луча тайпара, редакцера тхоай комментареш а лургъя.

Р. Консидайн. Айса хаттар деча хана со гIийртар Декларацен эггара лоархIамех йолча пунктех Хьона хетар довза.

В. Р. Херст. Цо тхона новкъостал дергда Деклараци дикагIа кхетае, цо иштта новкхостал дергда из дикагIа йовза американски халкъа а. Хьо бакъ лув, тха тхой а хIанз а Деклараци еррига еша кхийнадац, Iуйрина 5 сахьат даьлча ВIашагIкхийттача Штаташка дахьийта цунах дола массехк хоамаш мара дийшадац оаха. Цудухьа цу Декларацех оаха кхетадер из йизза йоавзара лардаца оттадаьдац, оаха дукхагIа теркам тIабахийтаб цу тIа ВIашагIкхийттача Штатех дувцачоа, Декларацен тIа цхьадолча даькъе гIожача форме тхоай мехках дувцаш хилар кхета а ду оаха цунах. Хила тарлург да, деррига документ дайзачул тIехьагIа, кхыча тайпара кхетаде а. Аз тешаву хьо, нагахь санна тхо гIалат даьнна дале, оаха тхоай гIалат тоадерг хиларах а документа чулоацам мабарра дика тхо язбе гIортарг хиларах а.

Н. С. Хрущев. Из дика хургдар, хIана аьлча вайна вIаший хетар дукхагIа довзарна новкъостал дергдар цо.

Американ ВIашагIкхийттача Штаташка доал деча гIозарий политикан хьакъехьа. Бакъда, тхо раьза дац США де гIертачоа — дуненна доал де из гIертара. Декларацен чухь кертера дар — из да социалистически мехкаш дегIадарах йола социалистически мехкел эргаш паччахьалкхен а социальни а лоаттам болча массадолча мехкашца машар болаш дола вахар Iалашдара йола йоакхо яр. Юха а ях аз, Декларацен чухь кертера дар — из да дерригача дунен тIа чоIагIа а бIаьхха хана а бола машар Iалашбе тха партей эггара тIех бола дог цIена безам хилар.

Р. Консидайн. Мукъа бал сона цхьаьккха цхьа хаттар де. Оаха белгалдаьккхар, Югославен викалаша Декларацен тIа кулг ца яздар. Цу документа кулг язде Югослави тешае деш цхьаккха хIама хиларий?

Н. С. Хрущев. Документа кIал кулг яздар е ца яздар — из къаьсттача лоIамехь гIулакх да. Из дале а вож дале а документ вIаштIехьа доаккхаш ше дакъа лацара дош хIара мехко ший лоIамех ше къоастадеш да.

Деклараци вIаштIехьа йоаккхаш Югославен коммунистий Союза викалаша дакъа лацанзар. Цар шоаш къоастадергда цу документаца шоай хургдола гIулакх а. Югославски правительствон а Югославен коммунистий партен а политиках оале, из я Лаккхерча Совета юбилейни сессе новкъ. Кардела яьча, йовзаш йолча, выступленен тIа а «Правда» тIа араяьннача Югославен президента нов. Тито статья тIа а. Оаха лерхI, Советски Союзацарча дотагIлен гIулакхий деша хьакъехьа йола Югославен позици цу выступленеш тIа дика ювцаш хилар.

Ерригача Коммунистически болхлойн партеша тIайицача, 23 ноябре печата тIа даргдолча вокх документа тIа — машарах йолча Манифеста тIа Югославен коммунистий Союзо яздаь кулг да.

Р. Консидайн. Декларацен тIа дувц Варшавски пакта организаци лоаттае а чIоагIъе а еза яхаш. Советски Союзо цу пакта юкъе долха мехкаш эггара кердагIа долча герзаца, иштта атомни а дукха ха йоацаш даьча кхыча герзца а, из организаци чIоагIъярна Iалашдергда яхилга дий из?

Н. С. Хрущев. Иштта дош, хила доаггаIача тайпара, къоастаде йиш яцар цу совещане, хIана аьлча, из тIема гIулакхах доландаь, хIаьта эскара гIулакхера нах совещане дакъа лоацаш базар. Варшавски договора кулг яздаьча мехкий армеш вай ханарча герзаца, цунца цхьан атомнии водородннии заряд йолча ракеташца Iалашъяр из эттача хьалага хьажжа а Североатлантически блока юкъе долхача мехкаша хьалоацаргболчеи дIахьоргболчеи наькъага хьажжа а хургда. Цул совгIа, Советски Союзага дола ракетни герз цун ший территорен тIара дIаледаде юкъе доаладе лерхIаш да, иштта цу тайпара из герз Варшавски договора мехкашка дIа-юха кхачийтанза дарг ца хиларах дола дош тхона юкъе оттац. Юхера тIом бу ракеташ а я тха-м. Германски Демократически Республикера тха эскараш агрессорий хьаштдола тIагIортар юхатоха хиланза даргдоаца масса дола тайпа герзаш долаш да.

Р. Консидайн. Са безам бар мадарра ха, уккхава дувца эскараш советски Арми я е Малхбоален Германен арми я.

Н. С. Хрущев. Ховш ма дий из-м, Советски Арми я-кх.

Р. Консидайн. Iа аьлар, 23 ноябре кхы а цхьа Деклараци араяргъя аьнна. Хьоца даьча къамаьлах йола вай материалаш кIиранди тIаккхаччалца газеташ тIа ярг ца хилар лерхIа а лерIаш, кердача документа кертерча чулоацамах эггара юкъара дараш дувцалургдарий Хьога? Машар Iалаш барна керда план оттаяьхургйий теш?

Н. С. Хрущев. Машар бахьан лоаттабеча къовсамо халкъаша дукха низ тIабахийтар дIадех, тIом ца хилийта а дерригача дунен тIа машар Iалашбе а долла хIама де декхарийла да халкъаш. Из да машара Манифеста тIа кертера дар.

Ф. Конниф. Деклараци кхетае Iа тхона новкъостал де тардала мегар, нагахь санна: «Американ ВIашагIкхийттача Штаташта доал ду гIозараш», «США-къахьегамхойн болхлойн класс» яха дешаш мишта кхетаде деза Iа тхога хьаоаларе? Сона хетаргахьа, уж дешаш тайп-тайпара кхетадеш да.

Н. С. Хрущев. Доал деш дола гIозараш доал деш дола гIозараш да. Болхлой класс болхлой класс я. Сона хетаргахьа, уж дешаш кхетадеш да моллагIча меттала аьлча а.

В. Р. Херст. Сона гучох, США баха дукхагIа бола нах болхлой класс я. Юххера а, тханцига дешаш къестаду хоржамац деча кхаж тассарца. Сона хетаргахьа, тханцига болхлой класс я-кх доал ду класс. Тханцига ба цхьабараш дукхагIа ахча долаш, вожаш кIезгагIа долаш дезалаш, цхьабакъда, юххера а царех тийша хIама-м дац, деррига правительствох тийша да.

Н. С. Хрущев. Из да хьона из, дуккха хIама а правительствох тийша хилар, г-н Херст. Цу деша тIагIолла Хьо дискусси е гIерте, цо дукха ха лоацарг хилар лерхIаш хилалахь. США болхлой класс дукхагIа бола нах хилар бакъда, цхьабакъда Iаьдал-м дац шун мехка болхлой классага, производствон средствош а яц цун, радиостанцеш а яц цун. Хьан бе йоахк уж? Уж ерригаш а бIаьхийча наьха, монополистий бе йоахк, иштта цар бе йоалл еррига печать а. Общественни уйлаш радиоца, телевиденеца, книжкашца, газеташца, киноца хьаю цар. Политически, экономически, моральни уйлаш сага чуйоссаеш мел йола средстваш капиталистий, эггара йIаьхагIа мел йолча монополей бе йоахк. ХIанз укх сахьата цар пайда эц, американски болхлой лоархIам болла дакъа классови кхетам лакха боацаш хиларах, прогрессивни идеяш йолча наха Iодкъам беш хиларах, массайолча средствошца нах кийчбу цар, монополей хьаштий политика дIакхухьача кандидаташта нахага низагIа кхаж дувсийт. Ала дезаш да, США капиталисташа дага а лаьца дIахьош шоашта пайдане, говза демократи аьнна, цо кхы а тувлабу миллионаш бола нах. Цхьабакъда, болхлой классо кхетадергдолаш, ший низ цунна бовзаргболаш ха-м йоагIаргъя, тIаккха цо тоссаргба бизза кхаж, цхьбакъда цо тосаргба из ший классови хьашташа шийга яххача бесса. Болхлой классо аргда: со я да, эггара хьалха уж рузкъаш хьадечун — болхлой классан, къахьегача ахархой, къахьегача интеллигенцен хьашташка хьажжа уж дIа-юха хьожадаь хила а деза.

Хье капиталист хиларах тарра Хьо ма кхералелахь цох. Нагахьа санна Iа бакъдар яздой, США болхлой классагара оаха дехаргда Хьа хьакъехьа, оаха аргда, г-н Херст, капиталист вале а, ший йиш йолчох цхьайолча хана бакъдар дувцаш вар, аьнна. **(Белалу).**

Цу хьакъехь историен тIара дувца йиш я са. Россе хиннав Савва Морозов яхаш капиталист, М. Горькега гIолла тха партена материальни новкъостал даьд цо, иштта цхьа английски капиталист а хиннав, партийни съезд дIаяхьа арендагIа помещени лаца, большевики партес ше Iаьдал хьадаьккхача юхалургдолаш ахча деннад цо. Из декхар дIа а делар. Нагахь санна оаха дош лой, тхой деша даьй да тхо.

В. Р. Херст. Сона хала хет, вай системаш мишта лел, цар мишта болх бу, шинна а оагIорахь довзаш ца хилар. Iа мел дувцачунга ладувгIаш, цхьанна а дешах теша магац сона. ЦаIм дика кхеталуш да, шаккха а мохк ши-ший системана раьза хилар. Цхьан къаман мотт бувцаш дац вай къамаьл, бакъда, дикача переводчикага гIолла а, цааш дола дешаш кхетадац вай. Тайп-тайпара кхетаду вай уж. Со теш, тIехьа тIайоагIача хано цхьан соцама тIа дугарг хиларах. Цхьабакъда из хила ха-м еза.

Н. С. Хрущев. Мадарра доагIаш да, вай тайп-тайпарча меттала къамаьл дар. Из Iа селлар тамаш е езаш хIама дац. Обществе хула гIулакхаш вай тайп-тайпара кхетадеш хилар бакъда. Тхо социалистически системана тIехьа латт, шо — капиталистически системана. Социалистически система шоашта ца тарлуш лерхI оаш, капиталистически система чIоагIъе гIулакхаш а леладу оаш. Тхоай социалистически система чIоагIъе гIулакхаш оаха леладу. Из да из метташ тайп-тайпара хилар. Гуш долчох, хIамаш тайп-тайпара кхетадеш хиларах, цхьана бувца юкъара мотт карабагIац вайна. МоллагIча юкъарча цхьан метта тIакхача, е укх е вокх оагIоно ший идеологи йита еза-е оаха тхоай, е оаш шоай. Хетачох оаха из дергда аьнна шоана а хетац, оаш из дергда аьнна тхона а хетац. Фу да дIахо? Уккхаза беза-кха кхетама хьо, йизза йола реализм, дунен тIа латташ ши система я-социалистически капиталистически, царех малагIа дикагIа я къоастае историна торо лургъя вай аьнна ала а кхетам боллаш къоастамаш де а декхарийла да вай.

Эггара тIех дегIабена а эггара низ болашагI бола а капиталистически мохк-Американ ВIашагIкхийтта Штаташ я. Эггара низ болашагI бола социалистически мохк ба Советски союз. Къоастаданза дола дешаш къоастадарна воай низаш тIадахийт вай, тIема конфликта тIа вага йиш йолча, герз хьадар сихдареи тIема материалаш Iоаяреи наькъаца доацаш, хIаьта воай низаш а экономика а дегIайоалаярга, халкъа вахара хьал, цун культура лаккхъярга дIадахийт вай, вешта аьлча, машаре дахаргда вай. Герзаца а ца къоастайташ, хьакъаьлца къоастаейта нахага малагIа система я царна дикагIа мегаш. Тхо цу тайпарча позицеш тIа латт. Оаха ях: общество ший законех дегIайоагIаш я, капитализман тIех йола общественни система хиларах тарра, социализманна капитализмо моттиг дIаяла еза зама хьа а эттай. Из са, коммуниста, кара дац, из Хьа, капиталиста, кара а дац. А, из объективни исторически процесс я. Из геттар дика дIадовзийтад Марксеи Энгельсеи, Ленина дегIа а доаладаьд, дIахо а дихьад.

Са безам бар Хьога ала, г-н Херст, Хьога гIолла Американ ВIашагIкхийттача Штатий халкъага ала а, Советски Союз машара а машарца дахара а тIехьа латт аьнна. Тха мехко цIаккха тIом болабергбац, нагахь санна цунна тIа ца лате, е Американ ВIашагIкхийттача Штаташта духьал а, е цхьаккха кхыча мехка духьал а, Советски Союза из мохк юхе уле а, е гаьна хуле а тIом бе уйлаш яц оаха, хIана аьлча, из гIулакх тха идеологена духьал доландаь. Машарца хIама хьадеш, къахьегаш, яхь лоаттае безам ба тха.

Са кхы а ала безам ба Хьога, г-н Херст, герза керда тайпаш хьадарна, тхо шун мехкал хьалха даьнналга. ХIанз тхога да масса оагIонгахьара тоадаь, лоацача хана хьадаь, ше мо кхы доаца герз. Кхерам тIатаосса яхац аз из, из аланза даргдоацаш да алхха бакъдар да аз яхар: тха Iилмахоша, инженераша, техникаша, болхлоша хьадаьд вай ханара эггара дикагIа дола герз. Советски Союзага я континенташта юкъера баллистически ракеташ. Тайп-тайпарча системах латта, тайп-тайпарча гIулакхашта лаьрхIа ракеташ я цун, еррига тха ракеташ атомнии водороднии зарядашца кийчъергйолаш хьаяь я. Цу тайпара, цу хьакъехь тхоаш тIех хилар оаха дIахьекхар. Нагахь санна, хIанз тIом болалой, — хIаьта из болабе тарлургда духхьал Американ ВIашагIкхийттача Штатий агрессорий, хIана аьлча, кхыдола мехкаш из болабе лоархIадергдац, — тIаккха из тIом, США-с Советски Союзаи кхыча социалистически мехкаштеи хIама тоха безаш болаш ехка, американски базаш тIаухкача мехкий халкъашта доккха хатар хургда. Бакъда, шоай паччахьалкхений территореш тIа американски тIема базаш яхкийта къайлагIа мукъаьенна правительствош йола халкъаш Iазапе отта мег. Из а кхерам тIатувсалга дац. Бакъда нагахь санна, тIема базаш а ехкаш, цу базаш тIара Советски Союза США тоха гIерте, тхо лорадала гIулакхаш леладе декхарийла да. Американски базаш нах ца бахача моттигашка яьхка яц, листта нах бахача территореш тIа я уж, тхо тешаш да, тIема базаш тIаухкача мехкий халкъаша цу хьала кхетамца мах берг хиларах а, эггара хьалха НАТО, а йолаш, тIема блокаша шоаш мича дуг цу халкъаша кхетадерг хиларах а. Из цхьа гIулакх да.

ШоллагIа дола гIулакх, мадарра аьлча, лоархIам бе беза Американ ВIашагIкхийттача Штаташа цIаккха а, шоай территорен тIа тIом баь ца хилара а, шун халкъана тIом яхар фуд ца хара а. Нагахь санна хIанз США агрессивни гIозарий оагIонгахьара тIом болалой, тIаккха из духхьал Европе, Азе, Африке хинна Iергбац, цу сахьата Американ ВIашагIкхийттача Штатий территорен тIа а баргба из тIом, хIана аьлча, хIанз континенташта юкъерча баллистически ракеташа дунен хьаштдолча районе хьожаяьча кхетаргйолаш тоха йиш я. Цунах американски халкъана доккхий зенаш а хургда. Еррига средстваш — континенташта юкъера баллистически ракеташ, хин кIалха лелача кемай ракеташ, хIанз йолаш мел йола кхыйола средстваш а тIом хьайча пайда ийбеш хургъя. Хьона Хьайна ма довзий, из тIема логика, къовсама логика я.

Цхьабакъда тхо гIертац герзий гIулакхашта тIехь яхь лаца. Хьадувла, мадарра этта латта хьал а лерхIа вай, къоастаданза дола дешаш къоастаде эша средстваш санна лерхIаш, тIом безац а ала вай, хьадувла из бале а вож бале а мохк цIаьхха лата йиш хилар дIадоккхалургдолаш, йоагIаш йола контроль оттае вай, хьадувла, воай халкъашта юкъе дукхагIа тешам болийта новкъостал дергдолаш, хьалаш овттаде вай. Хьадувла, оаш цIа йоккхача тайпара, стратегически товарашца а ца деш, вешта товарашца маьхаш де вай. Нагахь санна Советски Союзаца маьхаш дар шоана пайдане деце, тIаккха хьадувла, воай мехкашта юкъерча торговле йола дискриминаци юридически дIайоаккхаргъя вай. Цо новкъостал дергда вIаши тешам болийта. Хьадувла культуран а Iилман а хьакъехь карахдаьннараш вIаший довзийт вай, цхьан дешаца аьлча, машара гIулакхашца яхь лац вай.

ХIанз укх сахьата США — чухь хьееш ше маярра йола тIема психоз я. Советски Союзо спутник урагIаяхийта дIахецар США-н монополистически гIозарий реакционни низаша дувц США-на тIема кхерам тIатувсалга да яхаш. Советски Союза оагIонгахьара тIема кхерам ба яхаш гIар а ийеш, уж гIерт налогаш лакхъе, халкъа кач керта мухь болла, дукхагIа пайдаш доахаргдолаш, тIема промышленность кхы чIоагIагIа лакхъе. Сенна ду из? «КIезгагIа даьтта, дукхагIа йоккхий топаш» яха Гитлереи Германегеи мотт бувцача ма кхаьча йий хIанз укх сахьата-м США. ХIаьта кIезгагIа даьтта, дукхагIа йоккхий топаш — из да болхлочун, гIулакхерчун, моллагIча а къахьегамхочун бюджета хIама тохар. ХIана ду из? Советски Союзо США-на кхерам тIа лоаттабац, машарца даьха а ца Iеш, доттагIалца даха безам шоай гIулакх а, эггара хьалха, шун правительствон гIулакх а да, бехктокхам цун тIа а ба. Оаха тхоай оагIонгахьара тхоай Герзаца Кийчдаь Низаш кийча лоаттадергда, агресси юха тоха могаргдолаш.

Оаха тхоай кертера низаш тIадохийтаргда экономика дегIайоалае оттаяьча яхье котдовла. ХIанз укх сахьата партии Советски правительствои шоай теркам тIабохийташ я исторически лоаццача хана Американ ВIашагIкхийттача Штател котдовла тхоай халкъа боахам лакхбе, нах чубаха гIишлонаш дегIайоалае, халкъа эша товараш дукхагIа арахеца. Бакъда, хIанз США-с хьадер Советски Союзе дечул дукхагIа да, из дизза довзаш а да-кха, Американ ВIашагIкхийтта Штаташ Россел лоархIам боллаш хьалхагIа промышленни дегIаяра новкъа яьннай. Цхьабакъда хIанз укх сахьата, Октябрьски революци хинначул тIехьагIа а социализм котъяьннул тIехьагIа а, вай мехкашта юкъера из юкъ лоацлуш а я, Советски Союз экономикан хьакъехь США-л хьалха яргIйола ха гаьна а яц, тхоай халкъа кхы дикагIа дола вахара хьал Iалаш а дергда оаха. Цо кхы а чIоагIагIа тешабергба беррига нах социалистически система капиталистически системал толамагIа хиларах.

Р. Консидайн. США кIезигадукха шеко йолаш кхетайир Жукова хьакъехьа аьнна «арахьарча политикацара авантюризм» яха термин. Хатта безам бар са, боккъонца фуд из «арахьарча политикацара авантюризм» яхар?

Н. С. Хрущев. Нийса йоаца арахьареи чухьареи политика дIаяхьар-из я авантюризм. Яздаь долчa бесса кхетаде деза.

Р. Консидайн. Къаьстта мехкаш, е масала, Сиреи Венгреи хиннараш санна дола кризисаш ярий йийцараш?

Н. С. Хрущев. Сирии Венгрии цунца цхьакха гIулакх долаш хиннаяц. Из цхьан сана политика яцар, цу тайпарча позицеш тIа лаьтта н. Жуков а юкъе а волаш Советски правительствон политика яр из.

В. Р. Херст. Г-н Хрущев, «Нью-Йорк таймс» газетерча г-нца Рестонца хиннача Хьай интервьюца аьннадар Iа, Американ ВIашагIкхийтта Штаташ цхьадола мехкаш Сирена духьал лотаде гIерташ хилар хьахьоккхаш дола тешшаме дола документаш да шоашка, аьнна. Алал, хIанз печата тIа даха йиш йий шун уж документаш? Нагахьа санна из иштта дале, эггара хьалхагIа ужаш каракхачар хьашт долаш дар тхо.

Н. С. Хрущев. Нагахьа санна Хьо г-нца Президентаца а, г-нца Даллесца а гIулакх доагIаш вале, дIахатта царга, цар йиш-м я Хьона долла хIама хьадувца, хIана аьлча, царна цу гIулакха деррига хьалаш дика хов. ХIаьта тхона а хов. Нагахьа санна цу документий подлинникаш Хьона дезе цар лургда Хьона уж, нагахьа хьо царца тешшаме гIулакх доагIаш вале. Тхога кхаьчад уж хоамаш кхаь-виъ сагагара гIолла чакхдаьнна.

Ший хана историенна довзийтаргда оаха уж боккъонца дола бакъдараш, дIахьокхаргда оаха США лакхерча гIулакхашка бола цхьабола нах, даьлагара да яхаш, сага эхь-эзделца тарлургдоаца гIулакхаш леладеш хинналга, ужаш хиннабкх Турци Сирех лотае гIийртараш а. ХIанз оаха уж хоамаш гучадахац, хIана аьлча, хьакъалца дац тIехьа тIайоагIача хана цу морча материалех валар. Цхьабакъда историенна-м довзанца дусаргдац уж. Цунах тийшша хила мара везац Хьа.

В. Р. Херст. Цар-м харцдир уж наха хьалхашка а хIаьта Даллеса соца ше даьча къамаьлца а.

Н. С. Хрущев. Аз дийшад цар наха хьалхашка даь къамаьлаш. Цхьабкъда сона дика ховш ма-дий харцде йиш йоацар а цар харцделга. Оаха шоана уж материалаш хIанз дIаелча а, довзаш долча бахьанашца харцъергъяр цар уж. Турцен деятелашта а иштта дика хов из гIулакх, цар а из харцделгдале а. Цхьабакъда американски а турецки а деятелашта шоай дагахь-м дика хов цар уйлаш оаха гучаяьхалга, дукха адамаш хIалакдергдола из бIеха авантюра оаха йохаяьлга а. Тхо гIаддахад империалисташ лотабе гIийрта из тIема кхуврч хIанз бовш латтарах.

Р. Консидайн. ХIан з а дий Сире кхохкаденна гIулакхаш?

Н. С. Хрущев. ГIулакхаш кхохкадалар хIанз а дIадаьннадац, бакъда гIулакхаш кхохкадалар лаьгIлуш а кIаьдлуш а доагIа аьнна, лоархI оаха. Деррига а США-а кара да, хIана аьлча, из гIулакх доладаьр ужаш я, хIаьта цунах хург дар шоашта бIаргадайча шоай планаш хийца а хийцар цар. Нагахьа санна гIулакхаш кхохкадалар хаьдда дIадоале, тхо чIоагIа раьза хургда.

В. Р. Херст. Господин Хрущев, боккхонца бакъхетий Хьона США-на тIом безаш хилар?

Н. С. Хрущев. Американ ВIашагIкхийтта Штаташ яхача хана, тха дагардараш мехка къаьстта цхьадола гIозараш да. Нагахьа санна американски халкъах аьлча, къахьегамхоех, дукхагIа йолча интеллигенцех аьлча, уж тIема духьал хилар бакъда. Нагахьа санна буржуазех аьлча, цун доккхо доккхий пайдаш доахаш бола боккха монополисташ ба; «шийла тIом» боаржабе гIерт уж, амма «шийлача тIемах» нагахьа санна из соца ца бойя, е хьалха е тIехьа бIайха тIом хила йиш а я. Сихдаь герз кийчдареи «шийлача тIемеи» политика — из чIоагIа кхераме политика я.

В. Р. Херст. Дега чура ала безам ба са, шоана тIом ца безаш дола бахьанаш, хIана ьлча, шо машаре болх беш а дахаш а да, амма тIемо дукха зенаш дергда, уж бахьанаш да США цхьаннена а тIом ца безаш хилар. Тхона хов атомнии водороднии герзацарча тIемо дукха зуламаш дергдолга. Из хов Америке массанена а: Президента а, г-на Даллеса а, капиталисташта а, монополисташта а. Iа Iайха а ма яхарий тха мехка вахара хьал-торо дикагIа я шун мехкарчул, цудухьа тхона дукхагIа ца безаш ба-кх тIом, хIана аьлча, тхона дукхагIа зе даргда-кх цу тIемех. Со боккъонца тешаш ва Американ ВIашагIкхийттача Штаташка цхьаккха сага тIом безаш ца хиларах. Со цунах тешаш ва Iа шоашта машар беза яхача хана Хьо хьай дешаех тешаш санна, чIоагIа.

Н. С. Хрущев. ТIаккха фуд вайна новкъадар «шийла тIом» дIабаккхара хьакъехьа барт бе? «Шийла тIом» дIа а баьккха, мехкашта юкъера кхохкаденна гIулакхаш лаьгIде вай хIаьта. «Шийла тIом» лелабе-

(ДIахододар кхоалагIча оагIон тIа да).

Газетий—издательствон треста кертте латтача В. Р. Херстаца

Н. С. Хрущевс даь къамаьл

(ДӀахододар).

чул дикагӀа да вайна гӀана тӀехьа тӀа а боаккхаш, вай паччахьалкхенашта юкъера гӀулакхаш доттагӀленца тоалургдолча наькъа тӀа гӀолла дахача.

Дагайохийта безам ба са гӀулакхаш кхоккадалар кӀаьддара духьа а, хӀаьта СССР-аи США-неи юкъера гӀулакхаш тоадара духьа а Советски правительствос яь хаьдда йола предложенеш. Ши шу гаргга хьалха Советски правительствос предложени йир США-н правительствона вай мехкашта юкъерча доттагӀлахи вӀаши ца латарахи дола договор де вай, аьнна. Дика доладенна тӀулакх хургдар цунах, цхьабакъда США-н правительствос из тайпа договор де таганзар. США-н доалдеча деятелаша шоаш тӀа ца эцара маӀан дора, США машара тӀехьа къовсам лоаттабе лаьрхӀа йолча ООН-а юкъе я, яхаш. Бакъда, машара гӀулакхаш лерхӀаш йола ООН а я, цхьабакъда кхыдола гӀулакхаш лерхӀаш йола тӀема блокаш а я-кх я-м. ТӀаккха СССР-аи США-неи юкъера из тайпа договор духьал хургдарий ООН-а лерхӀачунна а цун декхараштa а? Халлане а духьал хургдацар. Тхогахьа оаллача бесса, даьтто худар толхадергдац. Нагахьа санна вай паччахьалкхенаш ООН-а Уставаца дола декхараш долаш хиларал совгӀ, вай мехкий правительствоша шоашта юкъерча гӀулакхех дола кхы тӀа декхараш тӀаийцача, из пайдане хургдар вай халкъашта а дерригача дунен халкъашта а.

Оаха аьннадар: тӀема блокашта — НАТО-неи Варшавски договораи — юкъе йолча паччахьалкхенашца вӀаши латаргдоацаш договор де вай. Цу гӀулакхо а кӀаьддергдар мехкашта юкъера кхоккаденна гӀулакхаш, хӀаьта кӀезиг-кӀезига боалаш «шийла тӀом» дӀа а баьнна, паччахьалкхенашта юкъе нормальни гӀулакхаш а оттаргдар. Цхьабакъда из тха предложени а тӀаэцанзар малхбузехьарча паччахьалкхенаша.

Эцара — дохкара юкъе йола дискриминаци дӀаяккхаро а лоархӀаме тоадергдар мехкашта юкъера гӀулакхаш. Ма-дарра аьлча, цӀена уйла гучаяьккхача вӀаши кхеташ хилар, доттагӀленца а машарца а дахар, хӀаьта тӀема психоз дӀаяккхар Ӏалашдергдола дукха торонаш я.

Оаха яьхад, Советски Союз Американ ВӀашагӀкхийттача Штаташца доттагӀлен гӀулакхаш леладе безам болаш йолга. Машара яхь лелайича дикагӀа да адамаш хӀалакду герз кийчдечул. Вай мехкашта юкъе доттагӀлен гӀулакхаш оттарах масса мехкашта юкъе, дерригача дунен тӀа машара лорабара наькъа тӀа гӀолла баьккха боккха гӀа хургбар. Оаха къовсам лоаттабу машара тӀехьа, хӀаьта деррига тхоай низаш из кхоачашдарна тӀадерза а даьд оаха.

Тешалаш, господаш, тхона машари, доттагӀали мара ца дезилгах. Советски Союзага водородни заряд йола континенташта юкъе лела баллистически ракеташ я. Цхьабакъда тхоай партен цӀерах а, Советски Союза правительствон цӀерах а, советски адамий цӀерах а аз яха а яьхд, хӀанз а ях, оаха из тайпа ракета США-на духьал цӀаккха а йохийтаргьяц, нагахьа санна тхона духьал США-с шоаша е шоай сателлиташкара гӀолла тӀом ца хьоабойя. Советски Союзо цӀаккха а бе доллаpгдац хьалхагӀа герз, цунца атомни а водородни а, амма из хургда агрессораштa йоагӀаш йола духьале яра кийча долаш.

Цхьабакъда машара яхь лелаеш тхо гӀортаргда тхоашта хьалхле яккха. Укхаз-м, иштта ала йиш яле, советски нах тӀалаташ хургба. Цхьабакъда из тха тӀалатар нах боабеш боацаш, наьха вахар тоадеш, экономика а культура а айеш хургба. ДукхагӀа дулх, даьтта, барзкъа, когагӀирс кийчдара, дукхагӀа дика гӀишлонаш хьалъяра, дукхагӀа телевизораш, радиоприемникаш, пылесосаш, кхыдола сага эшаш дола товараш а предметаш а арахеца яхь лаца ВӀашагӀкхийтта Штаташ тӀахьехаш, советски адамаш шоаш котдаргхиларах тешаш да. Шоана кхерам тессар-м континенташта юкъе лела баллистически ракеташ яц. Шоана кхерам тесс машаре тӀалатамо, наьха культура а вахар а тоадеш дола предметаш арахецара машарерча яхьо. Укхаз-м тхо юхатӀехьашка даргдоацаш хургда. Цу яхьо хьахьокхаргда малагӀа система дикагӀа я. Са безам ба, г-н Херст, машара тӀехьа лоаттабеча къовсама юкъе Хьо нейтральни мукъагӀ хилийта. (Белабалар)

В. Р. Херст. Со тӀом хьеберех а вац е цӀаккха царех хинна а вац. Тхо тхоай мехка официальни викалаш дац. Тхо алхха журналисташ мара дац. Цхьабкъда ала безам ба са, машара фронте, наьха вахар тоадара фронте яхь лелаярах бола из тӀахьехам тӀаэцаш, тхо хьожаргда юха цӀакхаьчача тхоай мехкага из тӀахьехам официально тӀаэцайта.

Ф. Қонниф. Хьа деррига къамаьлаш деша гӀерташ ва со. ДагадоагӀа сона, ханна партен наькъа тӀара баьнна новкъостий берригa низ тӀгбахийта парте юкъе соцабе гӀерта веза, нагахьа санна уж дика а тешшаме а бале, яхаш дола Ӏа хьай къамаьла юкъе Ленина дешаш доаладаь. Уж тайпа нах ма-могга юха нийсача наькъа тӀа баха гӀерта веза. Жукова хьакъехьа де йиш ецарий цу дешаша яхар?

Н. С. Хрущев. Маршал Жуков парте юкъера дӀаваьккхавац, тха Қоммунистически партен член ва из. Из воккха тӀема специалист а ва, хӀаьта цо ший низ а шийна ховр а тха партен гӀулакха, адамий гӀулакха дӀалургьхиларах тхо тешаш а да. Партес цунна наказани яьй, цхьабакъда цо ше бакъдаьча цун политически гӀалатий боарамах мара-м яьяц.

Р. Қонсидайн. Ӏа яхар, нагахьа санна тӀом хуле, американски базаш тха мехка а доазол дехьа а континенташта юкъе лелача советски баллистически снарядашца йохаеръя яхаш. ХӀанзехь а духхьала цу объкташта тӀа хьожаяь йолга дий из?.

Н. С. Хрущев. Из хатта деза Генеральни штаба начальникага, хӀана аьлча са декхарашта юкъе доагӀаш дац из. Генеральни штаб цудухьа йолаш а я-кх, нагахьа санна тӀом хьойя, тӀом чехкагӀа соцабарна а моастагӀ вохаварна а лоархӀамегӀа йолча цантрашта герз тоха кийча хилара. Цунах хетта сайна хетар ала безам бар са американски тӀема гӀозарий викалий печата тӀа хиннача къамаьлий хьакъехьа. Хоамбора, водороднии атомнии бомбаш йола цхьайола американски бомбардировщикаш масса хана сигала а я, хӀаьта мичча хана Советски Союза духьал лата кийча а я, яхаш. Тешалду ахаш самлеташ сигал я яхаш.

Из чӀоагӀа кхераме гӀулакх да. Цу гӀулакхо хьахьокх мел чӀоагӀа йоаржаеннай США тӀема психоз. Водородни бомбаш йола самолеташ гӀувттар дуккха нах самолетий штурвалашка багӀаш сигали хилар да. Мичча хана а уйлах тувлалуш ха я тарлу, лоадам боацаш болча хоамах а летчико тӀема хоам лархӀа иш я, тӀаккха цо ший самолет шийга аьннача объектатахьа дӀалалла тарлургда. Цу морча хьалашта юкъе тӀом цӀаьхха цаховш хьа йиш я, хӀана аьлча цу саххьате юха ярь духьале хургъя.

Цу гӀулакхо яхаций, иштта долча хьалашта юкъе тӀом цаховш даьннача гӀалато е моллагӀча сагаца а хила йиш йолча нормальни психически хьал талхаро хьоабе йиш йолга. Из тайпа йола тӀом хьара унзара торо дӀаяккха еза, Шаккъе оагӀо тӀема духьал йоллашехь а тӀом хьа тарлургда Американ ВӀашагӀкхиӀттача Штаташа йоаржаяь тӀема психоз бахьан долаш.

В. Р. Херст. Из чӀоагӀа уйла е езаш дош да. Сона хезадац цу тайпара хабараш. Со се тӀема саг а вац, цхьабакъда со тешац, тха ахаш самолеташ сигала я яхачох. Господина Консидайнс ма-йоахий кхоалагӀа дакъа хила мег.

Н. С. Хрущев. Қхыметтел цхьа атомни е водородни бомба йолаш цхьа самолет сигала хилча а, правительствоша ца къоастадеш, летчико къоастадергда тӀема гӀулакх. ХӀаьта из, оаша дагалаца йиш йолча бесса, унзара хӀама да.

В. Р. Херст. Из чӀоагӀа уйла е езаш дош да.

Р. Қонсидайн. Г-н Хрущев, Америке чӀоагӀа тамаш йир советски Лаьттан спутникех. Из бокъонца гӀоръяьнна йола тамашийна котало я. Цхьабакъда хӀанз дӀадодаш Дерригдунен геофизически шу да; цу шера лаьрхӀадар тайп-тайпара информаци вӀаши дӀа-юха тела. Хатта безам бар тха: спутник урагӀаяхийтарна гӀо дергдий Россес Американна, кийча йий Росси сведенеш яла?

Н. С. Хрущев. Раьза долаш лургъя

Р. Қонсидайн. ХӀаьта иштта из спутник урагӀайихьача ракетах а цо доагадаьча низболча доагамах а дола бакъдараш а дохийтаргдар оаша юкъе?

Н. С. Хрущев. Дохийтаргда, нагахьа санна герз дӀадаккхарах вай барте доагӀе. Оаха къайлахьац спутник континенташта юкъе лелача баллистически ракетаца урагӀаяхийта хилар. Шоана шоашта дика ма хой, континенташта юкъе лела балистически ракеташ хьаяра къайле оаха шоана гучаяккхар фу хургда. Тхона хац США-с маца ергъя из тайпа ракета — атта гӀулакх мичад из. Аз-м Американ ВӀашагӀкхийттача Штаташа кхы дуккхача хана а континенташта юкъе лела ракета хьаергиоаца хьал оттаргхилар а тардолийт. Цхьабакъда из тайпа ракета хьаяра къайле дӀаювца йиш я тха, оаша «шийла тӀом» дӀа а боаккхе, хӀаьта вай мехкаш духхьала машара яхь лелаеш а хуле.

Советски Союзо говзалца хьаяь Лаьттан спутник эггара хьалхагӀа урагӀахийца хилара а, хӀаьта цхьа бутт баьлча шоллагӀа спутник урагӀахийца хилара а чу доагӀаш дуккха хӀама да. Нагахьа эшаш дале, тха йиш я кхоана итт, ткъо урагӀаяхийта а. Цу гӀулакха континенташта юкъе лелача баллистически ракетан головка хувца мара езац, цу снаряда водородни ядрон меттел йоагӀаш йола аппаратура чу а елла, из аппаратура йола из тайпа машина урагӀахеца мара езац. Из я-кх шоана спутник.

Советски Союз кийча я цу областен хьакъехьа йола информации Американ ВӀашагӀкхийттача Штаташца екъе, дӀахьокха; дӀахьокхарал совгӀ, вай мехкашта юкъе а, хӀаьта дерригача дунен тӀа а дуккхача хана хургбола чӀоагӀа машар оттабара духьа щуца ерригa баллистически ракеташ форда чу товса кийча а я.

Цхьабакъда, герз Ӏодиллача мара, вай паччахьалкхенашта юкъе машарера яхь латтача хана мара, цар социальни а паччахьалкхен а лоаттамга хьежа доацаш, деррига мехкаш а шоайла машар а болаш дахача хана мара хила йиш яц.

В. Р. Херст. Ракеташ етташ яхь оттаяра хьакъехьара геттара сакъердаме йола хьа предложени йийшай аз. Тха иштта ракеташ хиннaчул тӀехьагӀа, чӀоагӀа дика хургдар из. НийсагӀа хьана кхосс хьожаш яхь а яь тӀаккха дӀакховса мегаргъя уж.

Н. С. Хрущев. Тхо цунна раьза да, бакъда из тӀеххьардар — уж дӀакховсалга сихагӀа доре бакъхьа дар-кх. (Белалу).

В. Р. Херст. Хьалхардар оаха ракеташ хьаелга тхо цаь даларга, чӀоагӀа са тувоаш хила мег шо.

Н. С. Хрущев. Гайна-ганза эггара тӀехьа а континенташта юкъе лела ракеташ шуга хьаюлургъя аьнна хет сона бакъда атта гӀулакх из ца хилар юха а кертагӀа доакх аз. Американ ВӀашагӀкхийттача Штаташка эшаш йола Ӏилман говзалаш а я, иштта ракета хьае а могаргда. Бакъда маца юларгъя — ала хала да.

В. Р. Херст. Иза-м аз бегаш баь аьннадар.

Н. С. Хрущев. Американцашта хетар тхона континенташта юкъе лела баллистически ракета хьае могаргдац аьнна, уж цу гӀулакх Ӏеха а белар.

В. Р. Херст. Щена бакъда из.

Н. С. Хрущев. Американцех оаха из яьха а дац, е яха а яхац. Цхьабакъда бакъдар бакъ хиланза далац,— Советски Союзо эггара хьалха хьайир континенташта юкъе лела ракета, яьче, цу гӀулакха хьалхле тхога я, цох тха тарлу ракеташ хьаяра гӀулакх тоаде цу гӀулакха США-а хьалха латта, мел эша ракеташ Ӏоае, нагахьа санна герз Ӏодиллара вай барт ца бойя.

Р. Қонсидайн. Г-н Хрущев, Польшацареи Югославецареи Шун гӀулакхаш дикаца чакх а даьлар хӀанз хӀара мохк шиший наькъаца социализманга бодаш а латт. Цунга хьажжа, Венгерера гӀулакх а тӀема низаш юкъе ца доахаш чакхдаргдар аьнна-м хетац Хьона?

Н. С. Хрущев. ХӀаа, чакхдаргдар. Цхьабакъда цига кӀеззига кхыча тайпара дегӀаяьхкар событеш. Халкъан Венгрена духьала тийшаболх вӀашагӀбеллар империалисташа. Наьха цӀий мела фашисташ, дукхагӀча даькъе доазол дехьара чукхийсараш, прогрессивни нах боабе баьлар. Қонтреволюционни бандаш юхатоха новкъостал де шоашта аьнна Советски Союза Правительствогара дехар дир Венгрен Правительствос, хӀаьта договорах тӀаийщача ший декхарашта тешаме йолча, социалистически мехкашта вежараллен гӀо дара принципашта тешаме йолча Советски Правительствос из тайпа новкъостал да а дир. ХӀаьта социалистически Венгри хӀанз хадданза тоалуш а дегӀаухаш а латт. Реакцен низашта бола хьехам хургба Венгре хиннача событеех, эрсий кицо оаллача тайпара, гечо ца довзаш, хи чу лелхаргбоацаш.

США-неи СССР-аи вӀаший юкъерча гӀулакхий хьакъехьа цӀаьхха а ала безам ба са. Американ ВӀашагӀкхийттача Штатий Президент г-н Эйденхауэра Оклахомасите даь къамаьл дукха ха йоацаш дийшад аз. Цу къамаьлацара цхьайола моттигаш езаелар сона. Президента къамаьла юкъера цхьадола хӀамаш Хьона дагадохийта безам ба са. «Вай кхача тӀерташ дола гӀулакх, — йоах цо, — нийсон наькъашцара машар ба»... Тхо а да цунна тӀехьа. «Из машар, — йоах цул тӀехьагӀа г-н Эйзенхауэра, — вай мехка боагӀаргбац, нагахьа санна масса а мехкашка из ца боагӀе... «Тхо а да цунна тӀехьа. Тхо тхоашта болча машара тӀехьа хинна а ца Ӏеш, масса а мехкашта, дерригача адамашта болча машара тӀехьа да.

ДӀахо йоах г-н Эйзенхауэра: «Из гӀулакх кхоачашдарна СССР-о вайца массанеца а цхьана къахьегарг хиларга дог доахаш да адамаш...» Машар Ӏалашбара духьа США а йолаш долча дерригача мехкашца цхьана къахьегарна тха оагӀонгахьара деррига низаш тӀадохийтарг хиларах дог тийша хила мара везацПрезидент. «Тхо цӀаккха а хургдац агрессораш, — аьлар Президента. Из дика аьнна дош да. «ТӀема кхерам ца хиларал доккхагӀа хӀама дац тхона дезар, цхьабакъда цул кӀезигагӀчоа тхо раьза а хургдац», — йоах г-н Эйзенхауэра. ТӀема кхерам ца хилийтара йоакхо е езаш хилара Советски Союз а я иштта раьза цхьабакъда хӀанз долаш долчча тайпара, цу гӀулакхо тӀема герз хьаделга сихдарга кхоачаргвоацаш сакхетамца уйла е еза цу деша. Историс хьа ма хьекхадий, моллагӀа тайпара дале а тӀема герз хьаделга сихдар юххера а тӀемаца чакхдоалаш хилар. Цудухьа тӀом хьоабе йиш ца хилийтарна тӀема герз хьаделга сихдар сацийтанза дартдац, хӀаьта США-н Президентана из ца безилгах тхо теша а теш.

«Тешама а кортамукъален а котало укх дунен чу тӀеххьара а хиланза ярг ца хиларах со массаза тийшав, — йоах г-н Эйзенхауэра. Цхьабакъда, цкъа цхьан хьаькъал долча американца аьннача тайпара, хиланза даргдоацар бакъдарна боккха болх а дуккхача наьха духха балараш а эш». Из дика кхеталуш дац, хӀана аьлча уж дешаш тайп-тайпара кхетаде йиш йолаш да. Цхьабакъда со теша безам болаш ва, дерригача дунен тӀара машар Ӏалашбар тӀехь болх бе безам болаш ше хиларах Президента из аларах. Нагахьа санна из иштта дале, г-н Эйзенхауэра яххача тайпара, США-х цӀаккха а агрессор хург ца хилар бакъда, хӀаьта Советски Союзах цӀаккха а из хург ца хилар а ма дий бакъ, долче хьадувла хӀаьта тӀема герз хьаделта сихдар сацийтара хьакъехьа барт бертба вай. Нагахьа санна вай из кхоачашдойяхь, дерригача адамо паргӀатта садоаккхаргда. Из тайпа гӀулакх вай мехкашкарча халкъашта хинна а ца Ӏеш, дерригача дунен тӀарча халкъашта а пайдане хургдар.

ХӀанз из тха дагарадар США-рча общественностага Ӏа дӀаалар а Президентага дӀахайтар а дезар сона.

США Президентаца, Женеве тхой цунца хинна безаме къамаьлаш дага ух сона. ДагадоагӀа сона, цкъа г-н Эйзенхауэра тха делегацен сийнна шу оттадаь. Безам тӀабахха ювцар цо ший ферма. Цо цига белгалдаьккхар гибридизаци ярца доккхийча доаханий дика тайцаш доладара гӀулакха цу ферма кӀезига толамаш ца даьха хилар. ТӀема герз Ӏоадарна яхье дувлачул дуккха а дикагӀа хургдар цу гӀулакха вай яхь оттайоре.

Е хьадувла, хьажкӀаш ебаяра гӀулакха яхье доврга вай. Аз дукха дийцад из гӀулакх американски специалистаца г-н Гарстаца, хӀаьта цо сона совгӀата шоай хьажкӀан образец а елар. ХьажкӀа ювцар дуккха а безамегӀа да континенташта юкъера ракета ювцачул. США-н общественностагеи печатагеи дика гӀулакх дулургда халкъашта, нагахьа санна къаьстта цу машарерча наькъацара яхь тоаяра цар гӀо дойя.

Ф. Қонниф. ЦӀаккха а шоай хьакъехьа дувца безам боацаш Қоммунистически хьалхале лелаераш болга сайна хойя а, хатта безам ма бар са. Дунен тӀа вахаш Ӏа мел яьккхача хана Хьона фу гӀулакх а даьд Қоммунистически партес, хӀанз Хьа дагалаттача гӀулакха фу пайда а бу Хьона цо?

Н. С. Хрущев. Қоммунистически парти сона еза я, болхлой классани халкъана хьаштий а керда общество хьалъяра хьакъехьарча с дагалаттачари уйлайи а цо лоархӀам бундаь. Со гӀадвахав, дуккхача шерашка ваьха а дукха хана денз цу партена юкъе болх баь а волча са, Ленина хьахьекха никъ дӀа а хьош, кхыча мехкий дуккхача халкъаша дӀахьош бола никъ тха халкъо Ӏобиллал йола йоккха прогресс тха Қоммунистически партес тха мехка Ӏалашъяьй, аьнна ала йиш хилара.

Берригача наха иразе вахар Ӏалашдара, къамаш ца къестадеш, дынаш ца къестадеш, дынаш ца къесташ, цӀокий бесаш ца къесташ масса а адамаша шоаш хьийгача къина дикалех бизза пайда эцара хьакъехьара уйла мара яц са а берригача коммунистий а дагалаттар. Дерригача адамашта совдаллалца кхоачамбергболаш дола материальни рузкъаш Ӏоадара тӀехьа къовсам лоаттабу оаха. ХӀаьта адамашка из дуларг хиларах тешаш а да тхо. Из маца хургда бокъонца оалалургдац, цхьабакъда цаӀ да ховш-адамаш цунга долхаш латташ хилар. Со гӀадвахав цунна, хӀаьта цу лелама гӀо дарна, сай низ дӀакхоачачара, сайна могар деш а ва со.

Нагахьа санна шоана, капиталистически дунен викалашта, коммунизм фу я а коммунисташа лоатабу къовсам мелла дикача гӀулакхашта тӀехьа лоаттубу а ховре, Ӏехь хетагдар шоана коммунистех хабараш дувца. Қоммунисташта хьалхашка латтача дикача гӀулакхах ца кхеташ хӀанз а дукха ба. Сага йизза кортамукъалярах, производительни низаши общественни рузкъаши цӀаккха а ца хиннача тайпара Ӏалашдарах, халкъий материальнии духовнии низаш дегӀадоаладарах, культура тоаярах латт из гӀулакх. Қхы а массехк дош ала безам бар са, хӀаьта, вай дӀаьхденна къамаьл цу тӀехь йисте далийта ха кхаьча хила а мег. Тхогахьа профсоюзаш я, со профсоюза член а ва, хӀаьта цо са гадаккха а деза. Американски капиталистий эксплуатацена кӀаллаттачун хьала тӀа нийсвеннав со хӀанз (белалу).

Къамаьл чакхдоаллаш ала дезаш ва со. Цхьанна а тайпарча низашца тхой идеяш цхьанна а къамах дӀахьоарчае безам болаш дац тхо, хӀаьта тӀемаца хьоарчае-м хӀета-вета а безам бацар тха. Қомунистически мировозрени адамий шоай лоӀамах мара тӀаэца йиш яц. ХӀара мехкан халкъаша шоаш белглбаккха беза шоаш дегӀаухаргдола никъ. ХӀаьта нагахьа санна халкъий социалистически наькъаца дегӀаахa безам беце, из тайпа никъ цхьаннега а низагӀа дӀахьоарча а лургбац хьоарчабе йиш а яц.

Оаха цкъа санна дукхаза а дӀаяьхад, Советски Союза арахьарча политикан йохаргйоаца лард, кхыча социалистически мехкий а санна, деррига мехкаш, цар социальни системага ца хьожаш, цар паччахьалкхен строяга ца хьожаш, ленински машара принципаца даха тардалар я. Тхо дог тийша да, деррига мехкаш машарца даха дезаш а йиш йолаш а хиларах. ХӀара мохк дегӀабара гӀулакх — хӀара мехкан халкъий шоай чура гӀулакх да. Цхьабакъда, социалистически а капиталистически а мехкаш цхьан планета тӀа да дахаш. Экономикан, культуран, транспорта, кхыдарий гӀулакха масса оагӀонгахьара бувзамаш да царна юкъе. Машаре дахара, цаӀ вокхан чурча гӀулакхашта юкъе ца гӀертара принципаш ларде а лаьца мара машарца вӀаший доахалургдац уж мехкаш.

Цхьанна а кхыча мехка духьала, цу мехкарча халкъах ший идеологи, ший система дӀахьоарчаяр духьа цӀаккха а герз ай а даьдац е ай а дергдац Советски Союзо. Тха марксистско-ленински мировозренен баккъонцарча наькъаца нийса дагӀац из. Цудухьа оаха дега чура ях, массадолча халкъашца доттагӀал тӀехь даха безам ба тха, хӀаьта тхо чӀоагӀа раьза а хургдар, нагахьа санна Американ ВӀашагӀкхийттача Штаташца, цар кхыча мехкашцарча гӀулакхашта зенне а доацаш, доттагӀлен гӀулакхаш аттадулоре. Цо йиш хулийтаргьяр бизза ворхӀ миль хулаш бола гӀа боахаш «шийла тӀом» дӀабаккхара а дерригача мехкашкарча халкъашца доттагӀал оттадара а новкъа даха. Тха безам ба Англеца, Францеца, Малхбузехьарча Германеца, Италеца, Японеца хӀанзалца оттанза долча деррига кхыча мехкашца дика, доттагӀлен гӀулакхаш оттаде. Цо кхоачашдергдар дерригача дунен тӀа чӀоагӀа машар оттабе.

Р. Қонсидайн. Г-н Хрущев, даьла а хьехавир Ӏа, са а хьехдир, сага коммунизме бизза духовни лоӀам хург хилар а хьехадир, тӀакха даьлах а сага чубоаллача сина чулоацамах а тешам волча сага моттиг хӀана яц коммунистически партена юкъе?

Н. С. Хрущев. Нагахьа санна тха къамаьла юкъе масала, «воллахӀи даьра» яхар санна дола дешаш нийслуш дале, царга валарца мара нийслац уж. Уж тайпа дешаш «ЦӀена дош да хьона» яхачоа нийсса лоархӀаш да тха. Даьлах тешар тхой коммунистически мировозренена духьала хилар лоархӀ оаха. Оаха низаш дац ди кхайкабеча наха, хӀана аьлча из гӀулакх хӀара сага аьхьага-юхьага хьажжа да.

Советски Союзе паччахьалкхенах дӀакъоастадаьд киназ. Цхьабакъда, хетаргахьа шоана ховш хил мег, тха мехка дукха киназаш хилар а, хӀаьта нагахьа санна паччахьалкхен политически вахара юкъе уж ца гӀерте, царех хӀарадар ший гӀулакх де мукъа хилар а. Нагахьа санна киназа чу гӀулакх деш болчар шоай дына гӀулакхаш советски стройна духьаларча политически агитацена эдойя, — из тха Қонституци телхадар хургда. Советски халкъо могийтаргдац ший паччахьалкхен гӀулакхашта киназ цу тайпара юкъегӀертар.

Цхьан дешаца аьлча, даьла дакъан кӀинга духьа оаха тӀом бергбац дакъан кӀинг къувсаш тӀом беш дуне декъий кӀингех хьалдиза йиш яц. ХӀаьта цхьан хана лаьттад даьла дакъан кӀинг бахьан долаш дукха цӀий Ӏомехкадеш дола тӀемаш, эзаращца бола нах бовш хиннаб крестови походашка. Цхьабакъда уж ханаш исторега дӀаяха дукха ха я.

В. Р. Херст. Ӏа аьнначоа духьала а воацаш, белгалдоаккхаш дош ала безам бар са. Из ишта дале а, моллагӀча цхьан даьлах ца тешаш йола цивилизаци а боккха мокх а исторе цӀаккха а хинна-м бац.

Н. С. Хрущев Бакъдар къоастадар духьа ала дезаш ва со, цӀаккха а хиннабац дерригача адамаша духьал цхьа ды мара ца лелабеш, уж массава а даьлах тешаш бола мохк, анна. Тхогахьа а ба хӀанз а даьлах тешаш бола нах. Тешийт шоай безам бале. Даьлах тешар е ца тешар — из хӀара сага ший гӀулакх да, цун эхьага-юхьага хьажжа. ХӀаьта а, цу дерригнеша новкъарле йиц советски нах машарцеи доттагӀеленцеи бахарна. Цхьан дезала юкъе тешараш а ца тешараш а болаш моттигш дуккхаза нийслу, цхьабакъда даьлах тешараш тӀехь-тӀехьа кӀезиглуш боагӀа — кагийрхой латт хьалкхувш, хӀаьта уж, дукхагӀча даькъе, даьлах тешам а бац. Халкъан просвещенес, Ӏилман кхетамаш доаржадаро, Ӏалама законаш Ӏомадро моттиг йитац даьлах тешарна.

В. Р. Херст. Вай мичча хана а вӀаши барта доагӀаргдоацача бахьанех цхьа бахьан хила мег из аьнна мара кхы хӀама ала безам бац са. Даьлага а кхайка оаха дош деннача хана, оаха духовни декхараш тӀаэцаш хиларах, хӀаьта Россие соглашенеш каьхата тӀа юсаш хиларах доаллаш хила а мег гӀулакх. Сона хац, цхьабакъда, мичча хана а цхьа уж башхалонаш дӀаяха тардала а мег вай.

Н. С. Хрущев. Цунна яр жоп дала безам бар са Хьона: тхо, коммунисташ, Советски Союза политически деятелаш, даьлах тешаш дац (атеисташ да). Цхьабакъда тхона чӀоагӀа деза да тхой декхараш, тхой дош, хӀаьта оахош тӀаийца декхараш цӀаккха а доха а дац оаха. Тхона деза да сага вахар, хӀаьта тхой мехкарча наха дика иразера вахар Ӏалашдарна, дерригача советски адамий бокъонаши декхараши цхьатарра нийсхонца хилийтарна, шоай къахьегама рузкъаех пайда эца царга ерригa торонаш хилийтарна тхой деррига низаш дӀа а лу оаха. Оаха, коммунисташа, массаза а къовсам лоаттабу тӀом юхатохара тӀехьа, керда тӀом ца хьайтарна долла хӀама ду. Хьаэцал хӀаьта масала, Даллес. Из даьлах тешаш саг ва, каст-каста даьлага а кхайк, из тешалла увттавеш. ТӀаккха хӀета г-н Даллеса, даьлага а кхайкаш, тӀом вӀашагӀболларна, нах боабелга вӀашагӀдолларна ший эмиссар Гендерсон ухийт Турце а кхыча мехкашка а. Мишта тарлу из даьлах тешарца? Ужжамо гӀулакхаш цхьанна а дино даькъала дувцаш. Цига хьулаенна йоахк вӀашдухьаленаш. Шоаш деш дола гӀулакхаш бокъонца «дала аьнначара» доагӀаш да яхаш хьоаттаде гӀерт уж тайпа нах, хӀаьта мадарра аьлча эггара кертерча адамий принципашта духьала дола, хӀаьта цох тарра ерригача адамий общественна а духьала дола гӀулакхаш леладу шоаш.

Ламазаш а мишта дергда, саг ве хьожадаьча герза деза хий а мишта дергда саг ве хьекхаргда, кхы-а-кхе мотт лебеш хилар е кхы-а-кхеди лелабеш хилар мара кхы гунахьа доаца нах боабара вож нах даькъала мишта бувцаргба? ХӀаьта из деш мадий цхьаболча священникаша. Цох доалл сага хьаькъала лакхал а дикал а тешам хилар а? А, из маска я. Даьлах теш тхо яхаш даьла хьалха а тувсаш динах тешаш бола нах Ӏехабу. Из-м фарисейство майий. Общественна духьалара шоай зуламера гӀулакхаш даьча цӀерца къайла кхухьаш бола нах а бац кӀезига. ХӀаьта ужжамо болча нахаца оаха массаза а къовсам лоаттабергба, цар тийшаболх гучабоахаргба, моральнии духовнии кортамукъален нийса наькъаш нахага дӀахьувкхаргда. Цу къовсамана юкъера котало тха социалистически строя оагӀонгахьа хургья. ХӀаьта тхо атеисташ хилар бахьан долаш американски нах цӀаккха а тхона духьала гӀовттабергбац оаш. Тха дагалаттача дикача уйлаех а тха гӀулакхех а шоаш макхийттинге а гоамалца букъ берзабергба цар шоаш тхона духьала гӀовттабе гӀертачаргахьа а адамий дукха цӀийи дукха балараши хургдолча кердача тӀема чу шоаш кховса гӀертачаггахьа а.

Цхьан хана айса дийша цхьа дувцар дагадоагӀа сона. Цу тӀадар ер тайпа гӀулакх-разбойникаша саг ве а вийна из вайхав. Къоал даь даьккхача рузкъана юкъе сала кусок кораяьй царна. Цхьа ха яьннача гӀолла салаӀа а сала яа а лаьрхӀад разбойникаша. Шоашта из сала екъа аьнна бенна хиннаб уж. ТӀаккха циггача цхьан разбойника хаьттад: тахан фу ди да вайна? — аьнна. Жоп деннад цунна е кхаьра да е пӀаьраска да, аьнна. (ДагадагӀац сона дувцар тӀа цӀи яьккхар молагӀа ди дар.) ТӀаккха аьннад цо сала яа мегаргьяц, хӀаьна аьлча кераста киназо пурам лац кхаьреи пӀаьраскаи дийнахьа дулхах йола хӀама яа. Гой Хьона, мишта хул — разбойникаша саг вийнав, цунгара са даьккхад, цунга мел хинна хӀама хьаяьккхай, хӀаьта а шоаш вийнача сага рузкъанцара хьаийца сала яаьяц цар, къа хилар кхийраб уж, хӀана аьлча хьаьна кхача баа могабаьбац дала цу дийнахьа.

Цхьаболча малхбузехьарча паччахьалкхенашкарча деятелий гӀулакхаша дагадайтаций цу дувцар тӀа хьахьекхача наха моттийта лелаяьча цу оамалаша? Даьла цӀера тӀехьашка лечкъаш каст-каста цар а мадой уж тайпа, эзараш миллионаши болча наха бала тӀадахьаш дола гӀулакхаш.

Феса тӀехьакхувш хиннача колонизатораша шоай хана каралувцача мехкашка бодача бӀу шоай священникаш бахийтанза Ӏеш хиннабац, хӀаьта деций хьона, терзацеи жӀаргацеи халкъаш шоашта карадерзадеш а хиннад цар шоашца, цар дӀахьерчабаьб халкъах шоай

(ДӀахододар 4-ча оагӀон тӀа да).

Газетий—издательствон треста кертте латтача В. Р. Херстаца

Н. С. Хрущевс даь къамаьл

(Йистедоалар).

ды. Цар евангли халкъана дуташ хиннад, хIаьта рузкъаш шоашта дIакхухьаш хиннад. Из къизал, из нах Iехор дерригача дуненна ховш да. Цудухьа халкъана ды боаржабара гIулакх Iа ца дувцаре дикагIа дар, бацаш латтача а лоалла кIал латтача а наха духьаларча къовсаманна новкъостал дехаш даьлага а ма кхайка. Уж дерригаш а-къахьегама халкъо лайна а хайна а хIамаш да.

Р. Консидайн. Олимпийски ловзарашка советски спортсменаша соахка Мельбурне яьхача геттара дикача коталоний теш вар со. Цу коталонех сюрприз хилар дукккхачарна къаьстта а тхона, уж сана йолча яхьашка вIашагIкхийттача Штаташа йоахача коталонашка Iемаьча американцашта. Цунах хетта ала безам бар са 1964 шера Олимпийски ловзарашта лаьрхIа моттиг Москва могае дага-м вац Хьо, хIаьта Москве тоам болаш керда стадион йолаш а хилча.

Н. С. Хрущев Хьона яйнайий Лужникашкара тха стадион?

Ф. Конниф. Яйнай, тхо хиннад цига, я а я, из сов дика гIишло. Кхо шу хьалхагIа тхо укзаха хиннача хана, хIанз из стадион йолча моттиге массехк къаьна кагий цIенош дагIар, кхы хIама яцар. ХIаьта хIанз геттара кхыча тайпара да цу района сурт.

Н. С. Хрущев. Бакъда из, стадиона дукkха а гIишлонаш хьалъяь дерригa а цхьа шуи ах шуи мара дац, хIаьта уж, тха специалисташта хетачох, Олимпийски ловзараш де кийчъяь а я. Тхо раьза хургда Олимпийски ловзарашка дакъа лоацаш бараш хьаьший а баь тхойцига тIаэца.

Ала дезаш да США-ра а тIехьа, дунен тIа мел долча мехкашкара Iалаьмате дукха хьаший советски союзе оаха чуэцаш хилар. Тха наIараш хьоашал тIехь йийла латт дика мел болча наха. Из ала йиш яц советски нах чубита кхераш йолча США-х.

В. Р. Херстеи, Ф. Коннифеи, Р. Консидайнеи баркал оал Н. С. Хрущевна, цо шоашца къамаьл дайтарах.

Стихай сборник

Нохч-ГIалгIай книжкай издательствос эрсий меттала арахец «Оаргама телгIеш» яха нохч-гIалгIай поэтий стихай сборник.

Шоай творчески болх дика беча боаккхагIча а къонача а поэтий стихаш юкъе яхай цу сборника.

Массаз а Кавказа лоамашка даьха нохч-гIалгIай зIамага къам поэзи езаш хиннад, цхьабакъда дIаяхача замалахь цун хинна поэзи колонизаторий низ-Iодкъама кIала лаьттача цу къаман вахар санна гIайгIанеи бала кодабеши яр.

Сборника дешахьалхен тIа яздаьд: «Колонизатораша пачхаьа Iадалга хьежжа йоахар шоаш карадерзьдаьча халкъах «Школашца а ца кхетадеш, гебагIашца кхетаде деза из».

ГIалгIай халкъа ашуга Дешниев Бекхе ший довзаш долча иллен тIа оалар:

«Йокъал эттача берцага ка
ца боаккхийт,
Ша техача хIалак хул дIадийна кIа,
Качарна дукъо уст гора ма
ухийт.
Из йокъал,
Тоха ша,
Качар дукъ
Вар пачхаьъ!!!»

Наьха доалара дерригa з дIадаккха мегача пачхаьа Iаьдала шоай Даьхе езаш дола нохч-гIалгIай дог дIадаккха маганзар.

Ше мадарра дола вахар а культура а нохч-гIалгIай къаманна Советски Iаьдало делар. Шоай йоазув, литература, искусство хьахилар нохчийгIалгIай, дунен халкъий литературеи искусствои довза торо а хилар цар.

«Оаргама телгIеш» яхача сборника тIа я тайп-тайпара язъяь Ахматова Раиси, Джамалханова Зайинде, Мамакаева Махьмада, кхыбарий а стихаш.

В. И. Ленинах даькkхача нохчий халкъа илленца доладу сборник. Дегачура баьчча везар дувц цу иллес.

«Тха дегай чов хьай дега чу
елла,
Сийрдача малхаца нах сийрда баьха,
Мискашта бокъо яхьаш вера
хьо,
Сийлахь-воккха тха Ленин.
Аьхкан ларах вода черхье
санна,
Ираза вахар хьийхар Iа
тхона,
Сийлахь-воккха тха Ленин.
Iангара баьннача кхоллама
БIаьсти хьекха бIайха мух
санна,
Адмашта паргIато яьккхар Iа,
Сийлахь-воккха тха Ленин».

Сборника тIа да КъилбасеДан Кавказе Советски Iаьдал доаккхаш шоашта хьалха лаьттача, шоай са санна гIалгIашта везаш волча, вицлугвоацача Серго Орджоникидзех даьккха гIалгIай халкъа илли.

Iаьламате дика я Муталиев Хьажбикара вай ханахи вай вахарахи язъяь йола «Гостинице», «Метро чу вIашагIкхетар», «Шолж» яха а кхыйола а стихаш.

КIоарга уйла йолаш, философски язъяь я Яндиев Джамалди «Тирк», «Баьри», «Яхийла, са Москва», «Лермонтов», «Юха а цIа вера со» яха лирически стихаш. Царца йистедоал сборник.

Нохч-ГIалгIай поэтий стихаша новкъостал дергда тIайоагIача хана а халкъан, Коммунистически партена, Советски првительствона мутIахь хиларах бола советски наьха кхетам лакхбе.

Кисловодскера курорташ

Кисловодск — Советски Союзе белгал яьнна, наха царба деча курортий город я. Шера цхьаккха а ха дIайодац цига лазара дарба де а салаIа а курорташка баьхка нах боацаш. Цунах тешаргва укх деношка мичча хана городе араваьннар. СалоIача бешамашка, города наькъашка дукха нах хул, къаьстта сайрийна, арабаьле. Уж баьхкаб вай Даьхен масса а моттигашкара. Царна юкъе ваьлча тайп-тайпара бувцаш мотт хоз. Цига ба Донбассера кIор-Iаьржа дошув доаккхараш, Узбекистанера боамби — кIай дошув доаккхараш, Казахстанера а СибарегIара а бIаь шерашка пайда ца луш, оаха а ца оахаш даьдача лаьтташкара Даьхена дуккха ялат доахараш, Союзерча тайп-тайпарча заводашка, фабрикашка, организацешка учрежденешка балхаш ду нах.

Историена йовзаш дукха моттигаш я Кисловодске. ХIара денна экскурсе баьхке дукха нах хул моттигашка. ЧIоагIа дукха нах ух Кавказа боча хьаьша хиннача дукха ха йола хенаш дагIача, айеннача уллача хозача моттиге дегIа памятник долча. Цу памятника кIал дошо алапашца яздаьд довзаш дола Кавказах лаьца

Лермонтова памятник

Лермонтова яздаь дешаш:
ХIай кьона ва лоамаш,
Са денош лепача хана,
Кхело шоах со кьоаставаьвале а,
Массаз уж дагахь кхаба
Цкъа мара везац цига хила:
Сай даьхен мерза илли санна,
Дукха еза сона хьо Кавказ.

Цунна бIара хьежаш дукха ха а яьккха, сайна из везар дег чу а долаш, аз а яздир цунга е дешаш:

М. Ю. Лермонтовга.

Тахан а ма-дий латташ,
Хьо хьаша хинна лакха лоамаш,
Лоаман наьха боча хинна,
ЦIаккха а ца леш тхона,
Ханагара ханга хьамсаре волаш,
Хьо вусаргва даим кьона.
Хьо вицвенна цхьа ди а доацаш,
Дукха ухаргьа дIа я зама,
Хьо вийна моастагI чукъувлаш,
Массаз а я са кер чу гIайгIа,
Тха дег чу хьоаме поэт
волаш
Хьо вусаргва даим дийна!

М. М. ХАШАГУЛЬГОВ

Тхона тIом безац

Новогрозненски теплоэлектроцентрали Красни уголок дукkхача энергетикаша хьалийвар. Директоро новкъ. Снурниковас гулбеннaчарна дийцар Социалистически мехкий Коммунистически болхлойи партей викалий Совещанен Деклaрацех а машара Манифестах а.

Энергетикаша чIоагIа раьза хинна тIайийцар дерригача дунен коммунисташа кIаьд ца луш машар тоабара къовсам лооаттабар гучадоккхаш дола уж исторически документаш. Электролабораторен начальнико новкъ. Лобовс аьлар: Тайп-тайпара политически системаш йола пачхаьалкхенаш машарца яхийла йоах Декларацес а машара Манифесто а. Оаха энергетикаша дерригa дог раьза долаш кьоабалду, уж лоархIаме дола исторически документаш. Машара гIулакх тоадара духьа оаха массане кхы а лакхбергба тхоай болх.

Слесаро новкъ. Беглецовс аьлар, Деклараци масса мехкашкарча коммунистически болхлойи партеша машара тIехьа лоаттабу къовсам йохаргйоаца барт-цхьоагIо йолаш лоаттабара тешал деш я аьнна.

Уж документаш йоах къаьнача производственнико, агрессорашта тIом хьоабе мегарг ца хилара цIенхоштта хоам беш да. Наха машар беза, керда тIом наха болабейтаргбац.

Инженеро новкъ. Рудницкес йоах турбинни цехарча коллективо дош деннад шоай болх кхы а дикагIа бергба аьнна.

Вай да машара а даькъала а болх беш, — йоах цо — иштта тхоай низ кхобергбац оаха, дерригача дунен тIа машар халийтарна.

Союзпечата Грознерча киоскашка „Сердало“ газета хилац

Грознески газеташи, журналаши, иштта книжкаш дохкаш дукkха киоскаш я. ГIалий тIа бахача наьха йиш хул цу киоскашкара керда газеташи журналаши ийде. Вай хана газета фои малхи бIарга сердали санна адамашта эшаш дола адамий вахарцара цхьа дакъа да. Вай республике къаьстта кхаь меттала арадувл газеташ: эрсийи, нохчийи, гIалгIайи меттала, цхьабакъда нохчийи гIалгIайи меттала арадувла газеташ киоскашка хила-м хилац.

ХIара киоскача, наха эцарга хьежжа, кхоккха экземпляр пхиппа экземпляр долаш газеташ хилийта дева. Бакъдац уж газеташ наха дIайидергдац аьлча.

Тхо хьежаш да городерча связеи союзпечатеи кулгалхоша цу гIулакха шоай теркам тIа бахийтарга.

ЭГИЕВ.

Империалистий политика Юхерчеи Юкъерчеи Малхбоале

Дукkхача шерашка шоаш хьа мел ду хIама кхыча, шоаш дIалийцача пачхаьалкхенашта (колонизаторашта) дIатела а, цар мукъагIа хила дезаш а хиннача колониальни мехкий адамаша шоай кортамукъал бахьан долаш лоаттабу къовсам шербеннаб тIеххьарча хана. Хьалха колонизаторашта кIаллаьтта а, тIехьа йиса а йола дукkха паччхьалкхенаш я шоай мехкий кортамукъал бахьан къовсам лоаттабеш а, из кортамукъал яьккха а. Цо йохаю наьха цIехи хьацарахи ца юзаш йолча, йоахкалуш латтача империализманна кIалхара лард. Из лард ца йохийта гIерташ шоашта могар ду империалисташа. Къоаггадеш хьахьокх из дерригдунен шоллагIа тIом хинначул тIехьарча хана империалисташа Юхерчеи Юкъерчеи Малхбоале леладеча гIулакхаша. Дерригача дунен адамашта гуча да, фу бахьан долаш цига цар дог доах.

Из боккха лоархIам болаш район я тIема кийчо яргеи тIом баргеи диллача а, рузкъанца йIаьхий из хиларга диллача а. Шоай хур цудухьа дора Малхбузехьарча империалисташа Советски Союзаи халкъий демократически мехкаштеи духьала кийчбеш хиннача тIема лаьрхIа йIола шоай тIема базаш, дунен цу даькъ тIа ядача паччахьалкхений мехкашка ехкаш. Цудухьа вIашагIъелла яр, 1955 шера 22 ноябре, Ирак яхача пачхаьалкхен столице-Багдаде Американ инициативах вIашагIъелла «Багдадский пакт» яха, керда тIема группировка. Цу организаценна юкъе яхар Турции, Ирани, Ираки, Пакистани Англии-пхиъ пачхаьалкхе. «ТIемах лорабаларна вIабагIбелла дунен цхьан оагIорахьарча района барт» (региональний оборонительный союз»), аьнна цIи тиллар цох. Кийчбеш хиннача тIема керттера козырь яр, атомни бомбашца тIом бергбола, гаьна лелалуш йола американски авиаци.

Цул хьалхагIа, 1951 шера гурахьа США-и, Англии, Францин, Турции кхайкар Iарбий, мехкашкеи, Израиль яхача пачхаьалхегеи, «юкъерчамалхбоален командовани» яхаш тIема союз вIашагIйол вай аьнна. Из доладаьараша дIакхайкаеш хиннача плана лоархIамегIа йолча цхьан пункта тIа йоахар: организацен доакъашхой декхарийла ба, «тIемах цхьан лорадалара духьа» шоай мехкашка эскараш оттаде союзникашта бокъо яла. Кхыча дешашца аьлча, США-си Англеи къоаггадаь дIайоахар Iарбий мехкаш бедохка шоай уйла хилар.

«Форейн аффэрс» яхача американски цхьан журнала тIа яздаь дар цу хьакъехьа: «Юхерча Малхбоалехьара тIема фецара базаш кхыча, коммунистически йоцача пачхаьалкхений лаьттаел юхегIа яда Баку а, Долнецаца гIолла Iо а, Урале а, Къулбехьарча СибарегIа а йолча, керттерча советски промышлени моттигашта».

«ТIема кийчо яра хьакъехь лаьрхIача-м, аьнндар хIаз волча США президента-Эйзенхауэра,— деригача дунен тIа яц Юкъерча Малхбоалел лоархIамегIа моттиг».

США цу моттигаца иштта чIогIа безам хозахета бац. Европеи, Азии, Африкеи-кхоъ континент вIашагIкхеттача улла из район — пачхаьалкхешта юкьерча фордацарчеи фецарчеи керттерча наькъий юкъ я.

«Юкъера Малхбоале,— аьннадар, Эллер яхача американски контр-адмирало — деригача дунен кхоалагIча тIема коталон дIоагIа да».

Хала хургдар кхы лоацагIи чIоагIатI къоагабаьи ВIашагIкхийттача Штатий Юхерча Малхбоаленцара безам бувца.

Кхоачаш хиланзар уж планаш. Советски Союзо дIаякхар Америкага атомни герзашца хинна хьалхале. Цунца хувцаделар дуненна кийчбеш хиннача тIема гIулакхаш.

США пачхаьалкхен секретаро Даллеса, кхыча пачхаьалкхенашцарча гIулакхий сенатски комиссе 1956 шера февраль бетта ше къамаьл деш аьннадар,— «1953 шера цу районе гIолла ше хиннача хана, географически хьакъехь из уллаш йола моттиг лаьрхIача, Юхера Малхобоале, тIема кийчо ярна чIоаггIача лоархIаме корайир шийна... Из район, — аьннадар Даллеса, — иштта боккха лоархIам болаш я цун рузкъа бахьан долаш а».

Даллеса «рузкъа» яьха дош — Юхерча Малхбоалера мехкдаьтта дар.

Брумэн — уайт яхача, Английски парламента члено аьннадар, 1956 шера февраль бетта, палате общин ше къамаьл деча хана,—фуд Англена Юхерча Малхбоалера эшар, аьнна шийга хаьттача: «Из, мехкдаьтта да. Тхо Юхерча Малхбоален мехкдаьтта лерхIаш а да, хург а да из лерхIаш».

ТIема хьакъехьа из боккха лоархIам болаш хилари, цигара мехкадаьттеи шиъ да Малхбузехьарча йоккхача пачхаьалкхенаша Юхерчеи Юкъерчеи Малхбоалера лехари, цар дог доахари.

Цхьадолча лоархIамашка хьежача Юхерча Малхбоале доал, дерригача капиталистически мехкий долчох 75 процент мехкдаьтта. Цу районе вIашагIъехка яр шиъ английскии, цаI французскии, 22 американскии мехкдаьттай компанеш.

Сено тIаувз Малхбузехьара мехкдаьттан магнаташ къаьстта цу района рузкъага?

Цкъа-дале, цигара скважинаш мехкдаьтта дукха луш я: США, хIара скважино дийнахьа 4920 литр совгIа мехкдаьтта мара лац, Персидски залива районерчар, хIаране 793800 литр гаргга лу.

ШозлагIа-дале, — из керттера а да-кха — укхазарча къамех болхлой (Iарбий), американски нефтяникашта телачул дукkха а кIезигагIча алапех болх бе раьза хул.

«Арамко» яхача промыслашка мехкдаьтта доаккхача болхлочо — Iарбечо 16 сахьата баьча балхах 1 доллар гаргга алапий доаккхе из, США нефтянико доаккхачун 6-гIа дакъа мара дац. ЦунагIа фу хул аьлча, США-рча мехкдаьттан тоннах шийх дIабода мах 11 доллараrа кхоаччаш хулача, Персидски заливерча мехкдаьттан тоннах цхьа доллар гаргга (70 цент) мара додац.

КхозлагIа-дале, Персидски заливера доаккха мехкдаьтта, шийгIа дIабодача маьха дай хиларагIа а, кхыча пачхаьалкхенашка дохкаш хилча дунен тIа лелаш болча юкъерча маьхах дохкаш хиларагIа а, монополисташта хIара тоннах 400 процент пайда хул. 400 процент! Из бахьан долаш-м капитало фуннагIа а дергда.

Ше дIа мел боаккхача когаца тIехь-тIехьагIа Iалаьмате доккхий толамаши говзалаши а йоахаш, кхыча мехкашца машаре яха а гIерташ хьайоагIаш я Советски Союз. ТIехь-тIехьагIа бIаьхийгIа хулаш, хозлуш коммунизмага бодаш бола Советски мохк капиталистически мехкашка дахача адамашта бола хьокхам ба. Цун наькъ тIа даьннад Европани Азеи мехкашкара дукkха а адамаш, халкъаш. Иштта дунен тIа чIоагIлуш латта социалистически никъ, дерригa дуненна доал де гIертача капиталисташта духьалара эггара йоккхагIа йола духьале я. Из духьале наькъ тIара дIаяккха гIерташ, тайп-тайпара тIема блокаш вIашагIъехкаш а кхыча бIехача наькъашца а шоашта могар ду капиталисташа. Цхьабакъда, царна хетар ца хулаш, социалистически лагерь тIехь-тIехьагIа чIоагIлуш а дегIайоагIаш а латт.

Цул совгIа, дукkхача шерашка шоашта тIалаьтта колониальни дукъ тIера дIадаккхарнеи, шоай кортамукъал бахьан долаши къовсам лоаттабеш дукkха халкъаш да дунен тIа хIанз. Из дукъ хIанзлехьа тIера Iокхесса а да, социалистически а доацаш, нейтральни политика а лелаеш дукkха мехкаш. Иштта ба Инди мохк, Египет, Сирия и. кх. д.

1956 шера, 31 марта тIеххьара английски оккупационни эскараш дIадахар Суэцки канала зонера. 74 шера лаьттабар английски салтий цу мехка, уж дIагIоргболаш дола йоккхача дега гIоза ди тIакхачарга Египета халкъаш а хьежаш.

Iарбаша шоай кулгашца Iодилла дола Суэцки канал дукkхача хана империалисташта бе даьллар. Тоъарда хIанзалца империалисташа укханагIа диъар аьнна, Египета пачхаьалкхено ший бе деллар цу канала ду доал.

Египто иштта баькkха ког, дерригача Iарбий халкъашта бола хьокхам хилар. Баьржар шоай кортамукъал бахьан долаш цар лоаттабу къовсам.

Суэцки накала доалара бала безам боацаш хиннача империалисташа, дунен халкъашта юкъе шоай сий Iо ца дожаде шоаш къайла а латташ, Египетаца доазув дола Израиль яха жугатий пачхаьалкхе лотайир Египтах. Iарбаша турпала духьале йир агрессора. Израилаи Египтаи юкъера тIом бIаьхбелча, шоай планаш кхоачаш а ца хулийташ дунен халкъаша соцаерг хиларах кхераеннача Англеи Франциеи, шоай эскараш тIа а хаьхка хIалак йир порт-Саид яха Египета город а, кхы йола моттигаш а. ТIом бIаьхбелар. Египета ший кортамукъал бахьан долаш лоаттабу къовсам шоаш хьаллоацарг хилар а, цунна новкъостал дерг хилар а дунен тIарча, машар безача пачхаьалкхенаша дIакхайкадича мара сацанзар из тIом.

Фу делар цу тIемо агрессорашта?

Цкъа-дале, шинна а оагIорахьара байна нах шоаш болаш, дерригача дунен халкъаша вий къайкаеш сийдоацча а баьлар из хьоабаь агрессораш; шозлагIа-дале, дерригача дунено из бакъ а еш, цун га хьал а лоацаш Египет кот а яьлар цох; кхозалагIа-дале, агрессорий экономиканна лоархIаме хIама а техар цо. Цун духатIа вала хала дац, бензин а кхы йола мехкдаьттан продукташ а йоацаш, Франце автотранспорт мел хана сеца лаьттар хьежача.

Юххера а гучадаьлар из тIом хьоабайтараш а, цунна кулгал леладаьраш а США керттера гIоз хилар.

Иштта, цигара керда революционни пачхаьалкхе дIаяккха а, фашизм юха оттае а вIашагIбелла бар Венгре хинна контрреволюционни тIом а.

Дуненах цIаькха а тIема цIи лотаяра духьа, шоаш аьннар деш, шоашта кIалъэтта йола Турци Сирех лотае гIерташ шоашта могар ду США-с хIанз. Сирен доазон йисте гулденна 50.000 совгIа салте а, 700 гаргга танкаш а, шоаш лелаш йола йоккхийча топий установкаш а йолаш Турцен эскараш да.

Укх шера 22 октябре, ООН Генеральни Ассамблеян пленарни заседане Сирен жалобах лаьца ше къамаьл деш, СССР-а кхыча пачхаьалкхенашцарча гIулакхий Министронов. Громыкос, аьннадар ший къамаьла цхьан метте: «НАТО юкъе яхача денз Турцес, американски новкъостал яхаш цIи йола герзаши тIема кхоачами ийбаро а даьд шийга доагIар Сирех лата Турце еш йолча кийчонна. Дерригa а, Турцега дIакхаьча да 2 миллиард доллар гаргга мах болаш США герзаши тIема кхоачами. Турцес хIанзалца дIатекхабац цу «новкъостала» мах. Хетаргахьа хIанз Турцен халкъага ший кагирхой цIеца из мах дIатакхийта гIерташ ба цхьацца бараш.»

Дунен къахьегама адамашта, а цунца, Туцени Американи халкъашта а безац тIом. ТIемо цхьацца гIайгIа тIа ца оттаеш, дезалла тIера да-воша ца воаккхаш, ах-астагIа саг ца веш бисабац къахьегама нах.

ТIом беза цунах пайда эцарашта, вIаший тIом беш йолча пачхаьалкхенашка герзаш а, тIема кхоачам а итта маьхах бохкараштa, шоай кулгашца герз бе а делла из ца берашта — империалисташта.

Цудухьа йоах дунен дерригача адамаша, — тхона машар беза, дуненна — **машар!**

Цудухьа, адамий цIий Iомоахкадеш бола тIом кхы ца хилийта гIерташ латт машар безаш мел йола пачхаьалкхе Сирен га хьаллаьца.

Из машар чакх ца балийта гIерташ шоаш тIакхоачача моттигашкарча адамашта юкъе моастагIал доссаде гIерт империалисташ.

Цхьа хьокхам боалабергба вай цу хьакъеха. 1957 шера 19 октябре араяьлар, Сирех Турци лотае гIерташ США-с лелаю политика гучайоаккхаш йола ТАСС-а боккхача лоархIаме заявлени. Цу тIа йоахар цхьан метте: «Сирех тIалатар а, цунца, СССР къулбехьарча доазон йисте тIом боаржабе гIертар а, Советски Союз тIемах лораялара гIулакхата эггара чIоагIагIа долча тайпара кхоачалга ца гуш диса йиш яц. Цхьаккхане а шеко хила йиш яц, нагахьа санна Сирех тIалатар отте, ООН Устава принципашцеи декхарашцеи лаьца а, иштта, ше тIемах лораялара духьа а Советски Союзо, агрессена кIалийсача пачхаьалкхенна эшаш дола новкъостал дерг хиларагI».

ТАСС заявленех «Нью-Йорк таймс» яхача газета кIеззига тираж йолча цхьан изданеца араяьнна из цхьа абзац мара араяланзар 19 октябре. Заявленен бIарчча текст, «Нью-Йорк таймс» яхачу тIа а, кхыча, цхьаккха а американски газета тIа а араяланзар.

Цу тайппара, шоай мехкашкарча халкъашта бокъонца, долчча бесса гIулакхаш дIа а ца хойташ, «Советски Союзо вайна кхерам лоаттабу» яхаш йола пропаганда США а, Турцен а газеташеи, радиоси дукkха а лелаю. Цхьабакъда, дерригача дунен къахьегама адамашта гуча ба Советски Союзо дIахьош бола никъ.

ТIом хьоабе гIертараштa ха декхар да, машар безаш долча, дерригача дунен къахьегама адамаша, из тIом цар хьоабойя шоашта мегийтаргдоацалга а, цу гIулакха улув гIолла тIех даьнна уж адамаш дIагIоргдооацалга а.

З. ДАУРБЕКОВ.

Агитатора блокнот

Кепа теха ара а хийцад, язбеннарашка дIа-юха ухийташ а латт ССКП Нохч-ГIалгIай обкома пропоганданн агитацени отдела аргIагIа доагIа 23-гIа дола «Агитатора блокнот». Цу номера тIа яьккхай «Коммунистически болхлойи партей сийлен-йоккха вIашагIйоаккхалургйоаца цхьоагIо» яха «Правда» газета передовой статья. «Беседашта йола материалаш» яхача раздела тIа «Социалистически пачхаьалкхений экономически доттагIал чIоагIлуш латт» яха В. Мышкова статья. Цул совгIа, цу раздела тIа я «Халкъан суд» яха Ф. Геращенко статья.

Грозне сиха дегIайоагIаш латт Казахстанера цIабоагIача гIалгIаштеи, нохчаштеи ю Калинина цIерах йола городок. Из городок еча болхлоша даьха толамаш, цар лелаю керда балха методаш ювц «Агитатора блокнота» оагIонаш тIа.

Iилман чухьи техникан чухьи яхача раздела тIа гулъяьй агитатораштa эша материалаш, 1957 шера декабрь бетта беседаш е эша темаши литературеи.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

РЕДКОЛЛЕГИ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 23, телефоны: редактора 2-07-01, отдела партийной жизни 2-41-23, отдел экономики 2-25-72, корректорской — 2-30-91.

СФ03005. Типография им. 11 августа 1918 года, проспект Революции 30/3. Заказ № 8415